

Πρόγραμμα επιμόρφωσης
επαγγελματιών κοινωνικών
υπηρεσιών και υπηρεσιών υγείας
πάνω σε ζητήματα που αφορούν
στους έντερσεξ ανθρώπους

BRING-IN – Εκπαιδευτικό πρόγραμμα

Αθήνα, 2021

Funded by the Rights, Equality
and Citizenship (REC) Programme
of the European Union

Συγγραφέας: Θανάσης Θεοφιλόπουλος

Επιμέλεια: Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

Κριτική ανάγνωση : Tamás Dobos, Joshua Eden, Δρ. Χριστίνα Ιωάννου, Βάσια Καρκάντζου, Monika Pisankaneva, Bea Sándor, Εύα Σπίνου

Εκδότης: Εργαστήριο ΜΕΘΕΞΗ - Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών

ISBN: 978-618-81828-4-4

Συντονίστρια έργου: Δρ. Χριστίνα Ιωάννου, Πάντειο Πανεπιστήμιο

Γενική και επιστημονική εποπτεία έργου: Καθηγητής Γεράσιμος Καραμπελιάς, Τμήμα Κοινωνιολογίας,
Πάντειο Πανεπιστήμιο

Το έργο «Ανάπτυξη επαγγελματικών ικανοτήτων για την καταπολέμηση των διακρίσεων κατά των ίντερσεξ ατόμων και για την καλύτερη κάλυψη των αναγκών αυτών (BRING - IN)» χρηματοδοτείται από το Πρόγραμμα «Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια (2014 - 2020)» της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Περιεχόμενα

1	Πρόλογος	5
2	Το εκπαιδευτικό εργαστήριο: βασικές πληροφορίες	6
3	Δομή του διήμερου εκπαιδευτικού εργαστηρίου	7
3.1	Εναρκτήρια συνεδρία. Γνωριμία, προσδοκίες και φόβοι, εκπαιδευτικό συμβόλαιο (1 ώρα και 30 λεπτά)	9
3.1.1	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΓΝΩΡΙΜΙΑ - ΣΠΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΠΑΓΟ (40 ΛΕΠΤΑ).....	9
3.1.2	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΚΑΙ ΦΟΒΟΙ (25 ΛΕΠΤΑ).....	10
3.1.3	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ (25 ΛΕΠΤΑ)	11
3.2	1η Συνεδρία. Βασικές έννοιες (1 ώρα και 50 λεπτά)	12
3.2.1	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΚΑΤΑΙΓΙΣΜΟΣ ΙΔΕΩΝ (10-15 ΛΕΠΤΑ).....	12
3.2.2	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ - ΕΞΑΣΚΗΣΗ (60 ΛΕΠΤΑ)	13
3.2.3	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΩΝ (40 ΛΕΠΤΑ).....	14
3.2.4	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ 1ΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ ΓΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ Η/ΚΑΙ ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΗ ΜΕΛΕΤΗ	15
3.3	2η Συνεδρία. Εθνικό και διεθνές νομικό πλαίσιο και διαδικασίες καταγγελίας διακρίσεων (1 ώρα, 30 λεπτά)	16
3.3.1	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ - ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ (50 ΛΕΠΤΑ)	16
3.3.2	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ (30 ΛΕΠΤΑ).....	17
3.3.3	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ 2ΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ ΓΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ Η/ΚΑΙ ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΗ ΜΕΛΕΤΗ	18
3.4	3η Συνεδρία. Η κοινωνική κατάσταση των ίντερσεξ ατόμων στη χώρα. Ιστορίες ζωής (1 ώρα και 30 λεπτά).....	20
3.4.1	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΙΝΤΕΡΣΕΞ ΑΤΟΜΩΝ ΣΤΗ ΧΩΡΑ. ΜΕΡΟΣ Α. (30 ΛΕΠΤΑ).....	20
3.4.2	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΙΝΤΕΡΣΕΞ ΑΤΟΜΩΝ ΣΤΗ ΧΩΡΑ. ΜΕΡΟΣ Β. (30 ΛΕΠΤΑ).....	21
3.4.3	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΖΩΗΣ. ΑΝΟΙΧΤΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ (30 ΛΕΠΤΑ).....	22
3.4.4	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ 3ΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ ΓΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ Η/ΚΑΙ ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΗ ΜΕΛΕΤΗ	24
3.5	4η Συνεδρία. Βελτίωση της πρόσβασης των ίντερσεξ ατόμων σε ποιοτικές υπηρεσίες (3 ώρες)	25

3.5.1	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ - ΑΣΚΗΣΗ. ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ (1 ΩΡΑ ΚΑΙ 30 ΛΕΠΤΑ)	25
3.5.2	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ. ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ (20 ΛΕΠΤΑ) ..	26
3.5.3	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ - ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΤΕ ΕΝΑ ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (1 ΩΡΑ ΚΑΙ 30 ΛΕΠΤΑ)	26
3.5.4	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ (30 ΛΕΠΤΑ) 27	
3.5.5	ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ 4ΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ ΓΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ Η/ΚΑΙ ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΗ ΜΕΛΕΤΗ	28
3.6	Καταληκτική Συνεδρία. Ανακεφαλαίωση και αξιολόγηση (45 λεπτά)	29
3.6.1	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ (25 ΛΕΠΤΑ)	29
3.6.2	ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ (20 ΛΕΠΤΑ)	29
4	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ	30
4.1	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1. «Βασικές έννοιες»	30
4.2	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Μελέτες περιπτώσεων	35
4.3	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: Κατευθυντήριες γραμμές	37
4.4	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4. Φόρμα αξιολόγησης	38

1 Πρόλογος

Η παρούσα έκδοση βασίστηκε στα κύρια ευρήματα της πρωτογενούς έρευνας που διεξήχθη με τη συμμετοχή επαγγελματιών των τομέων κοινωνικής πρόνοιας και της υγειονομικής περίθαλψης στη Βουλγαρία, στην Ελλάδα, στην Ουγγαρία και στο Ηνωμένο Βασίλειο, στο πλαίσιο του έργου «Bring-In». Σκοπός της είναι να υποστηρίξει και να καθοδηγήσει **εκπαιδευτές-τριες ενηλίκων**, στην προσπάθειά τους να αναπτύξουν τις ικανότητες μελών των προαναφερθεισών επαγγελματικών ομάδων, έτσι ώστε να μπορούν να παρέχουν υψηλής ποιότητας υπηρεσίες υποστήριξης σε ίντερσεξ άτομα.

Το 2ήμερο πρόγραμμα βασικής επιμόρφωσης ενσωματώνει τεχνικές εκπαίδευσης ενηλίκων, διευκολύνοντας έτσι την ενεργή μάθηση και την αλληλεπίδραση μεταξύ εκπαιδευτών-τριών και εκπαιδευομένων, καθώς και μεταξύ των ίδιων των εκπαιδευομένων. Οι εκπαιδευτές-τριες ενηλίκων είναι ευπρόσδεκτοι-ες να κάνουν τις απαραίτητες ρυθμίσεις και προσαρμογές με βάση τις προσωπικές τους δεξιότητες, τις εμπειρίες ή/και τα θέματα στα οποία θέλουν περισσότερο να εστιάσουν καθώς και με βάση το προφίλ και το υπόβαθρο των εκπαιδευομένων τους αλλά και το ευρύτερο εθνικό - κοινωνικό πλαίσιο. Επίσης, σε αυτήν την έκδοση περιλαμβάνονται και χρήσιμες πηγές που θα τους/τις βοηθήσουν να προετοιμαστούν καλύτερα.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους-ες τους/τις συμμετέχοντες-ουσες στην έρευνα στη Βουλγαρία, την Ουγγαρία, την Ελλάδα και το Ηνωμένο Βασίλειο, καθώς και τους/τις συναδέλφους μου και τους εταίρους του έργου για τα πολύτιμα σχόλια και παρατηρήσεις τους. Η συλλογή δεδομένων ήταν μια πολύ απαιτητική εργασία τόσο για τους/τις ερευνητές-τριες όσο και για τους/τις συμμετέχοντες(-ουσες) στην έρευνα, δεδομένης της ευαισθησίας του θέματος καθώς και των περιορισμών λόγω της πανδημίας COVID-19. Επομένως, τους αξίζει κάθε έπαινος.

Θανάσης Θεοφιλόπουλος
Φεβρουάριος 2021

2 Το εκπαιδευτικό εργαστήριο: βασικές πληροφορίες

Μέθοδος: Τεχνικές εκπαίδευσης ενηλίκων.

Ομάδες-στόχοι:

- Κοινωνικοί-ές επιστήμονες / επαγγελματίες στον τομέα της κοινωνικής πρόνοιας (ψυχολόγοι, κοινωνιολόγοι, κοινωνικοί-ές ανθρωπολόγοι, κοινωνικοί-ές λειτουργοί κ.λπ.) που εργάζονται σε δημόσιες κοινωνικές υπηρεσίες (συμπεριλαμβανομένων τμημάτων κοινωνικών υπηρεσιών δημόσιων φορέων, ιδρυμάτων, οργανισμών π.χ. δημόσιων νοσοκομείων, δήμων, γραφείων απασχόλησης κ.λπ.), σε τμήματα κοινωνικών υπηρεσιών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (π.χ. σωματεία), ιδιωτικών οργανισμών, φορέων προώθησης της ισότητας / υπεράσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή/και ως ελεύθεροι-ες επαγγελματίες (προσωπικό γραφείο).
- Επαγγελματίες υπηρεσιών υγειονομικής περίθαλψης (γιατροί, νοσοκόμοι-ες κ.λπ.) όπως επίσης και διοικητικό προσωπικό (π.χ. υπάλληλοι υποδοχής) που εργάζονται σε δημόσια ή ιδιωτικά νοσοκομεία και κλινικές, σε τμήματα υγειονομικών υπηρεσιών οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών (π.χ. σωματεία), σε άλλες δημόσιες υπηρεσίες υγείας (π.χ. δομές υγείας της τοπικής αυτοδιοίκησης), σε άλλους οργανισμούς, φορείς και ιδρύματα υγείας ή/και εργαζόμενοι-ες ως ελεύθεροι-ες επαγγελματίες.

Αριθμός και προφίλ των συμμετεχόντων(-ουσών) ανά επιμορφωτικό εργαστήριο: Είκοσι (20), οι μισοί-ές από τους/τις οποίους-ες θα είναι κοινωνικοί-ές επιστήμονες / επαγγελματίες στις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας και οι άλλοι-ες μισοί-ές επαγγελματίες στις υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης.

Συνολική διάρκεια: 2 ημέρες.

3 Δομή του διήμερου εκπαιδευτικού εργαστηρίου

1η Ημέρα		
Συνεδρία	Διάρκεια	Χρόνος
Καφές καλωσορίσματος, εγγραφή για την 1η ημέρα	30 λεπτά	09:30-10:00
Εναρκτήρια συνεδρία. Γνωριμία, προσδοκίες και φόβοι, εκπαιδευτικό συμβόλαιο	1 ώρα και 30 λεπτά	10:00-11:30
1η Συνεδρία. Βασικές έννοιες	1 ώρα και 50 λεπτά	11:30-13:20
Διάλειμμα για γεύμα	40 λεπτά	13:20-14:00
2η Συνεδρία. Νομικό πλαίσιο (εθνικό / διεθνές) και διαδικασίες καταγγελίας διακρίσεων	1 ώρα και 30 λεπτά	14:00-15:30
Διάλειμμα για καφέ	15 λεπτά	15:30-15:45
3η Συνεδρία. Η κατάσταση των ίντερσεξ ατόμων στη χώρα. Ιστορίες / αφηγήσεις ζωής	1 ώρα και 30 λεπτά	15:45-17:15

2η Ημέρα		
Καφές καλωσορίσματος, εγγραφή για την 2η ημέρα	30 λεπτά	09:30-10:00
4η Συνεδρία. Βελτίωση της πρόσβασης των ίντερσεξ ατόμων σε ποιοτικές υπηρεσίες. Μέρος Α	1 ώρα και 30 λεπτά	10:00-11:30
Διάλειμμα για καφέ	15 λεπτά	11:30-11:45
4η Συνεδρία. Βελτίωση της πρόσβασης των ίντερσεξ ατόμων σε ποιοτικές υπηρεσίες. Μέρος Β	1 ώρα και 30 λεπτά	11:45-13:15
Διάλειμμα για ξεκούραση και δικτύωση	15 λεπτά	13:15-13:30
Καταληκτική συνεδρία. Ανακεφαλαίωση και αξιολόγηση	45 λεπτά	13:30-14:15

1η Ημέρα

3.1 Εναρκτήρια συνεδρία. Γνωριμία, προσδοκίες και φόβοι, εκπαιδευτικό συμβόλαιο (1 ώρα και 30 λεπτά)

Επιδιωκόμενα αποτελέσματα:

- Γνωριμία - σπάζοντας τον πάγο
- Δώστε πληροφορίες σχετικά με το εκπαιδευτικό εργαστήριο
- Προσδιορίστε τους φόβους και τις προσδοκίες των εκπαιδευομένων όσον αφορά στη συμμετοχή τους στο εκπαιδευτικό εργαστήριο
- Αναπτύξτε ένα εκπαιδευτικό συμβόλαιο

3.1.1 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΓΝΩΡΙΜΙΑ - ΣΠΑΖΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΠΑΓΟ (40 ΛΕΠΤΑ)

Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτές-τριες:

- Καλωσορίστε τους/τις εκπαιδευόμενους-ες και συστηθείτε: πείτε το όνομά σας, τον οργανισμό / φορέα / ίδρυμα για το(ν) οποίο εργάζεστε, τον ρόλο / τη θέση σας σε αυτό, καθώς και τις αντωνυμίες που πρέπει να χρησιμοποιούν οι άλλοι, όταν απευθύνονται σε εσάς.
- Προετοιμάστε και δείξτε στους/στις εκπαιδευόμενους-ες μια σύντομη παρουσίαση (το πολύ 10 λεπτά) σχετικά με τον οργανισμό / φορέα / ίδρυμα στο(ν) οποίο εργάζεστε (κύριοι στόχοι, κύριες δραστηριότητες, ομάδες-στόχοι που είναι δικαιούχοι κ.λπ.) και το πλαίσιο (έργο ή πρωτοβουλία) στα πλαίσια του οποίου οργανώνεται και παραδίδεται η επιμόρφωση.
- Μια μέθοδος για να σπάσετε εύκολα τον πάγο και να αφήσετε τους/τις εκπαιδευόμενους-ες να γνωριστούν μεταξύ τους είναι να τους χωρίσετε σε ζευγάρια και να τους ζητήσετε να πάρουν μια μικρή συνέντευξη ο ένας/η μία από τον/την άλλο-η για περίπου 1 λεπτό (ανά άτομο). Κατά τη διάρκεια αυτής της συνέντευξης, οι εκπαιδευόμενοι-ες μπορούν να ρωτήσουν ό,τι θέλουν, αλλά δεν υποχρεούνται σε καμία περίπτωση να απαντήσουν σε κάθε ερώτηση.
- Κατόπιν, σε κάθε εκπαιδευόμενο-η θα δοθεί ένα επιπλέον λεπτό, για να συστήσει το άλλο μέλος του ζευγαριού στην υπόλοιπη ομάδα.

Ένα μεγάλο πλεονέκτημα αυτής της μεθόδου είναι ότι οι εκπαιδευόμενοι-ες αποφεύγουν το άγχος ή/και την αμηχανία άλλων μεθόδων, για παράδειγμα, όταν πρέπει να συστηθούν σε μια ομάδα (πιθανόν αγνωστων) ανθρώπων.

Σπάζοντας τον πάγο. Σημαντική επισήμανση για τους/τις εκπαιδευτές-τριες:

- Οι εκπαιδευόμενοι-ες συνήθως προτιμούν να κάθονται δίπλα σε κάποιον-α που ήδη γνωρίζουν, γιατί αυτό τους κάνει να νιώθουν μεγαλύτερη ασφάλεια και άνεση. Προκειμένου να αποφύγετε τη δημιουργία υποομάδων εντός της ομάδας και να επιτρέψετε στους/στις εκπαιδευόμενους-ες να κάνουν νέες γνωριμίες με άλλους-ες εκπαιδευόμενους-ες, ζητήστε τους να αλλάξουν θέσεις και κατόπιν μοιράστε τους σε ζευγάρια. Εναλλακτικά, αποφύγετε να δημιουργήσετε ζευγάρια με ανθρώπους που κάθονται δίπλα δίπλα.
- Ο/η εκπαιδευτής-τρια μπορεί να επιλέξει να πάρει μέρος σε αυτήν την δραστηριότητα, κάνοντας ζευγάρι με έναν/μία εκπαιδευόμενο-η ή μπορεί να επιλέξει να μιλήσει για τον εαυτό του/της (να συστηθεί), πριν από την έναρξη της δραστηριότητας. Στην τελευταία περίπτωση, ο/η εκπαιδευτής-τρια θα πρέπει να λάβει υπόψη ότι οι εκπαιδευόμενοι-ες μπορεί να ακολουθήσουν το παράδειγμά του/της, παρέχοντας έτσι πληροφορίες για παρόμοια θέματα. Για παράδειγμα, εάν οι εκπαιδευτές-τριες αναφερθούν στα προσωπικά τους χόμπι, οι εκπαιδευόμενοι-ες πιθανόν να θελήσουν να κάνουν το ίδιο.

3.1.2 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΠΡΟΣΔΟΚΙΕΣ ΚΑΙ ΦΟΒΟΙ (25 ΛΕΠΤΑ)

Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτές-τριες:

- Δώστε σε όλους-ες τους/τις εκπαιδευόμενους-ες 2 κομμάτια χαρτιού διαφορετικού χρώματος (αλλά βεβαιωθείτε ότι όλοι-ες οι εκπαιδευόμενοι-ες έχουν πάρει χαρτιά με τα ίδια δύο χρώματα)
- Ζητήστε από τους/τις εκπαιδευόμενους-ες να χρησιμοποιήσουν το χαρτί ενός συγκεκριμένου χρώματος για να γράψουν έναν «φόβο» και το χαρτί του άλλου χρώματος για να γράψουν μια «προσδοκία» που έχουν, σχετικά με τη συμμετοχή τους στο επιμορφωτικό εργαστήριο. Δώστε τους 2 λεπτά.
- Όταν τελειώσουν, ζητήστε τους να τοποθετήσουν τα χαρτιά τους σε ένα χαρτί πίνακα σεμιναρίου (flipchart), το οποίο θα έχετε ήδη χωρίσει στη μέση (φόβοι και προσδοκίες).
- Αφού μελετήσετε τους φόβους και τις προσδοκίες που αναφέρθηκαν από τους/τις εκπαιδευόμενους-ες, εντοπίστε αυτούς-ές που αναφέρονται περισσότερο και βγάλτε συμπεράσματα.
- Διατηρήστε αυτό το χαρτί σε μια εύκολα προσβάσιμη και ορατή θέση μέσα στην αίθουσα όπου πραγματοποιείται το εκπαιδευτικό εργαστήριο, μέχρι το τέλος αυτού.

3.1.3 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΣΥΜΒΟΛΑΙΟ (25 ΛΕΠΤΑ)

Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτές-τριες:

- Πάρτε ένα καινούριο χαρτί σεμιναρίου (flipchart) και βεβαιωθείτε ότι το βλέπουν όλοι-ες οι εκπαιδευόμενοι-ες.
- Ζητήστε από τους/τις εκπαιδευόμενους-ες να αφιερώσουν 2-3 λεπτά, για να σκεφτούν τι **θα διευκόλυne τη μαθησιακή διαδικασία και την ενεργό συμμετοχή όλων των εκπαιδευομένων, κάτι που συνιστά τον κύριο στόχο ενός εκπαιδευτικού συμβολαίου.**

Μερικά παραδείγματα μπορεί να περιλαμβάνουν: να υπάρχει αμοιβαίος σεβασμός μεταξύ όλων των εκπαιδευομένων· να αποφεύγουν να διακόπτουν τους/τις άλλους-ες εκπαιδευόμενους-ες, όταν μιλούν· να εκφράζουν ελεύθερα τη γνώμη ή/και τη διαφωνία τους με ευγενικό τρόπο και σεβασμό· εάν πρέπει να χρησιμοποιήσουν το κινητό τους τηλέφωνο, να αποχωρούν ήσυχα από την αίθουσα· να κρατούν το κινητό τους απενεργοποιημένο ή σε «αθόρυβη λειτουργία» κατά τη διάρκεια των επιμορφωτικών δραστηριοτήτων· να μην καπνίζουν μέσα στην αίθουσα επιμόρφωσης· να είναι στην ώρα τους κάθε μέρα του εργαστηρίου κ.λπ.

- Ενθαρρύνετε τους/τις εκπαιδευόμενους-ες να αρχίσουν να εκφράζουν τις ιδέες τους και να τις γράφουν όλες στο χαρτί σεμιναρίου.
- Μπορείτε να προτείνετε τις δικές σας ιδέες και να τις προσθέσετε στο χαρτί σεμιναρίου.
- Αφού έχετε όλοι-ες τελειώσει, εκπαιδευτές-τριες και εκπαιδευόμενοι-ες θα συμφωνήσετε σχετικά με τις ιδέες / προτάσεις που θα διατηρήσετε και θα συντάξετε μαζί το εκπαιδευτικό συμβόλαιο.
- Όπως στην περίπτωση του χαρτιού στο οποίο γράψατε τους φόβους και τις προσδοκίες, το χαρτί με το εκπαιδευτικό συμβόλαιο θα παραμείνει προσβάσιμο και ορατό από παντού μέσα στην αίθουσα στην οποία θα πραγματοποιηθεί το επιμορφωτικό σεμινάριο.

Εκπαιδευτικό συμβόλαιο. Σημαντική επισήμανση για τους/τις εκπαιδευτές-τριες:

Κατά τη διάρκεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας, το περιεχόμενο του εκπαιδευτικού συμβολαίου μπορεί να αλλάξει, για παράδειγμα, με βάση νέες / επιπρόσθετες ανάγκες και κενά που τυχόν εντοπιστούν. Σε κάθε περίπτωση, αυτές οι αλλαγές θα εφαρμοστούν μετά από ομόφωνη απόφαση εκπαιδευτών-τριών και εκπαιδευομένων.

3.2 1η Συνεδρία. Βασικές έννοιες (1 ώρα και 50 λεπτά)

Μαθησιακά Αποτελέσματα

- Εξοικείωση με τη σχετική ορολογία.
- Κατανόηση των διαφορών μεταξύ όρων που συχνά προκαλούν σύγχυση.
- Καταπολέμηση της άγνοιας, των στερεοτύπων και των προκαταλήψεων εναντίον των ίντερσεξ ατόμων και των ΛΟΑΤΚΙ ατόμων γενικότερα.

3.2.1 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΚΑΤΑΙΓΙΣΜΟΣ ΙΔΕΩΝ (10-15 ΛΕΠΤΑ)

Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτές-τριες:

- Πάρτε ένα χαρτί πίνακα σεμιναρίου (flipchart) και γράψτε τον βασικό όρο «ίντερσεξ» στην κορυφή.
- Ζητήστε από όλους-ες τους/τις εκπαιδευόμενους-ες να πουν μία λέξη (ή μια πολύ σύντομη φράση) που τους έρχεται στο μυαλό, όταν σκέφτονται αυτόν τον όρο.
- Γράψτε όλες τις λέξεις στο χαρτί.
- Χρησιμοποιήστε τις λέξεις για να δημιουργήσετε έναν ορισμό.
- Φυλάξτε το χαρτί σε μέρος όπου όλοι-ες οι εκπαιδευόμενοι-ες μπορούν να το δουν.
- Προχωρήστε στην επόμενη Δραστηριότητα. Θα επανέλθετε αργότερα με τον κατάλληλο / σωστό ορισμό.

Καταιγισμός ιδεών. Σημαντική επισήμανση για τους/τις εκπαιδευτές-τριες:

Λόγω της ευαισθησίας του θέματος ή/και της άγνοιας που επικρατεί γύρω από αυτό, ορισμένοι-ες ή πολλοί-ές εκπαιδευόμενοι-ες μπορεί να αισθάνονται άβολα να πουν δυνατά ό,τι τους κατεβαίνει στο μυαλό.

Οι εκπαιδευτές-τριες μπορούν να πραγματοποιήσουν αυτήν τη δραστηριότητα ζητώντας από όλους-ες τους/τις εκπαιδευόμενους-ες να γράψουν τις σκέψεις τους (πρώτη λέξη ή φράση που τους έρχεται στο μυαλό) σε αυτοκόλλητα χαρτάκια και στη συνέχεια να τα κολλήσουν στο χαρτί σεμιναρίου.

Στη συνέχεια, οι εκπαιδευτές-τριες θα εξετάσουν τη λίστα και μπορούν επίσης να χωρίσουν τις λέξεις/φράσεις σε κατηγορίες. Σε περίπτωση που ορισμένοι-ες συμμετέχοντες-ουσες χρησιμοποιούν ακατάλληλους και κακοποιητικούς όρους όπως «ερμαφρόδιτος-η», οι εκπαιδευτές-τριες τους παραλείπουν εξηγώντας γιατί δεν πρέπει ποτέ να χρησιμοποιούνται.

3.2.2 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ - ΕΞΑΣΚΗΣΗ (60 ΛΕΠΤΑ)

Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτές-τριες:

- Χωρίστε τους/τις εκπαιδευόμενους-ες σε 4 ομάδες των 5 μελών η καθεμία.
- Δώστε σε όλες τις ομάδες 3-4 διαφορετικούς όρους (χωρίς τους ορισμούς τους) από το Εκπαιδευτικό υλικό «Βασικές Έννοιες» (βλ. ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1)
- Ζητήστε από όλες τις ομάδες να συζητήσουν τους όρους που τους δόθηκαν και βρείτε ορισμούς.
- Δώστε σε όλες τις ομάδες 15 λεπτά να προετοιμαστούν.
- Ζητήστε από κάθε ομάδα να παρουσιάσει τους ορισμούς της στις άλλες ομάδες (ολομέλεια). Δώστε στη κάθε ομάδα πέντε λεπτά.
- Στη συνέχεια, ρωτήστε τις άλλες ομάδες εάν συμφωνούν ή όχι με τους παρεχόμενους ορισμούς δικαιολογώντας τις απαντήσεις τους.

Χωρισμός των εκπαιδευομένων σε ομάδες. Σημαντική επισήμανση για τους/τις εκπαιδευτές-τριες:

- Αποφύγετε τη δημιουργία πολύ μεγάλων (άνω των 5 ατόμων) ή πολύ μικρών (3 ατόμων) ομάδων. Πέντε εκπαιδευόμενοι-ες ανά ομάδα είναι ένας ιδανικός αριθμός για συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων, ενώ συγχρόνως εμποδίζει τη διαίρεση σε υποομάδες (π.χ. των 2 ή των 3 ατόμων).
- Δημιουργήστε ομάδες που διαφοροποιούνται στη βάση της ταυτότητας φύλου, της ηλικίας, του επαγγελματικού υποβάθρου κ.λπ. Βάλτε μαζί ανθρώπους διαφορετικών εμπειριών, γνώσεων και χαρακτηριστικών, διευκολύνοντας έτσι την ανταλλαγή διαφορετικών απόψεων και μια ενδιαφέρουσα συζήτηση μεταξύ των μελών.
- Αποφύγετε να διατηρείτε τις ίδιες ομάδες καθ' όλη τη διάρκεια του σεμιναρίου - επιτρέψτε στους/στις εκπαιδευόμενους-ες να γνωρίσουν και να συνεργαστούν μαζί με όσο το δυνατόν περισσότερους-ες εκπαιδευόμενους-ες.

3.2.3 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΒΑΣΙΚΩΝ ΟΡΩΝ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΩΝ (40 ΛΕΠΤΑ)

Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτές-τριες:

- Κάντε μια παρουσίαση 20-25 λεπτών (π.χ., χρησιμοποιώντας σχετικές εφαρμογές όπως το Microsoft PowerPoint) όλων των όρων και των ορισμών τους που περιλαμβάνονται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1.
- Συγκρίνετε τους όρους που χρησιμοποιήθηκαν για την περιγραφή του όρου «ίντερσεξ» στη Δραστηριότητα 1 με τον επίσημο / ευρέως αποδεκτό ορισμό του ίντερσεξ.
- Δώστε διευκρινίσεις και παραδείγματα, αν σας ζητηθεί από τους/τις εκπαιδευόμενους-ες (15 λεπτά).
- Μοιράστε φωτοτυπίες (ηλεκτρονικά αντίγραφα, εάν η επιμόρφωση οργανώνεται διαδικτυακά) του εντύπου «Βασικές Έννοιες» (βλέπε ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1) σε όλους-ες τους/τις εκπαιδευόμενους-ες.

Προετοιμασία παρουσίασης. Σημαντική επισήμανση για τους/τις εκπαιδευτές-τριες:

- Εμπλουτίστε την παρουσίασή σας με εικόνες, διαγράμματα κ.λπ., προκειμένου να την κάνετε πιο ενδιαφέρουσα και πιο εύκολη στην παρακολούθηση. **Βεβαιωθείτε ότι δεν χρησιμοποιείτε προβληματικές εικόνες. Μπορείτε να αναζητήσετε τέτοιες εικόνες από αξιόπιστες πηγές όπως το [OII Europe](#) ή το [InterAct](#).**
- Η παρουσίασή σας δεν πρέπει να διαρκεί περισσότερο από 20-25 λεπτά. Διαφορετικά, οι εκπαιδευόμενοι-ες θα αρχίσουν να βαριούνται και να μην προσέχουν.
- Μια παρουσίαση θα μπορούσε να συνδυαστεί με άλλες τεχνικές εκπαίδευσης ενηλίκων, όπως ερωταποκρίσεις ή καταιγισμό ιδεών.
- **Αυτός ο οδηγός σχεδιάστηκε στα πλαίσια του έργου [Bring-In](#). Παρακαλείστε να χρησιμοποιείτε το λογότυπο του έργου και να κάνετε σαφή αναφορά στους πόρους χρηματοδότησης, δηλαδή το [Πρόγραμμα Δικαιώματα, Ισότητα και Ιθαγένεια της Ευρωπαϊκής Ένωσης 2014-2020](#).**

3.2.4 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΤΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ ΓΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ Η/ΚΑΙ ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΗ ΜΕΛΕΤΗ

- Human Rights Campaign (χ.χ.). «Glossary of Terms». Ανακτήθηκε από: <https://www.hrc.org/resources/glossary-of-terms>
- IGLYO, OII Europe & EPA (2018). Supporting your intersex child. Ανακτήθηκε από: https://oiieurope.org/wp-content/uploads/2018/10/Supporting-your-intersex-child_WEB_final.pdf
- ILGA Europe (2015). Glossary. Ανακτήθηκε από: https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/glossary_october_2015_edition.pdf
- LGBTQIA Resource Center (χ.χ.). «Glossary». Ανακτήθηκε: <https://lgbtqia.ucdavis.edu/educated/glossary>
- TGEU (2016). «Glossary». Ανακτήθηκε από: <https://tgeu.org/glossary/>
- United Nations – Free & Equal (χ.χ.). «Definitions». Ανακτήθηκε από: <https://www.unfe.org/definitions/>

3.3 2η Συνεδρία. Εθνικό και διεθνές νομικό πλαίσιο και διαδικασίες καταγγελίας διακρίσεων (1 ώρα, 30 λεπτά)

Μαθησιακά Αποτελέσματα:

- Οι εκπαιδευόμενοι-ες να αποκτήσουν βασικές γνώσεις για τη σχετική εθνική νομοθεσία όσον αφορά τα χαρακτηριστικά φύλου / τα ίντερσεξ άτομα, έτσι ώστε να μην παραβιάζουν τον νόμο και να μπορούν να ενημερώνουν τα ίντερσεξ άτομα για τα από τον νόμο προστατευόμενα δικαιώματά τους.
- Οι εκπαιδευόμενοι-ες να κατανοήσουν τις βασικές έννοιες για τις διακρίσεις, τα εγκλήματα μίσους και τη ρητορική μίσους που γίνονται με βάση τα χαρακτηριστικά φύλου αλλά και τον τρόπο που αυτές οι έννοιες διαφοροποιούνται και συνδέονται μεταξύ τους.
- Οι εκπαιδευόμενοι-ες να ευαισθητοποιηθούν σχετικά με το γεγονός ότι τα δικαιώματα των ίντερσεξ ατόμων συνιστούν (αναγνωρισμένα και διεθνώς προστατευόμενα) ανθρώπινα δικαιώματα.
- Οι εκπαιδευόμενοι-ες να εξοικειωθούν με τις υφιστάμενες επιλογές και διαδικασίες για την καταγγελία διακρίσεων και βίας, προκειμένου να είναι σε θέση να ενημερώνουν και να παραπέμπουν σωστά τα ίντερσεξ άτομα που θέλουν να υποβάλουν επίσημη αναφορά / καταγγελία.

3.3.1 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ - ΜΕΛΕΤΗ ΠΕΡΙΠΤΩΣΗΣ (50 ΛΕΠΤΑ)

Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτές-τριες:

- Χωρίστε τους/τις εκπαιδευόμενους-ες σε τέσσερις (4) ομάδες των πέντε (5) μελών η καθεμία. Εάν θέλετε, μπορείτε να διατηρήσετε τις ίδιες ομάδες από την προηγούμενη συνεδρία. **Αλλά θυμηθείτε: είναι καλύτερο να αλλάζετε τις ομάδες και να σχηματίζετε νέες, επιτρέποντας έτσι σε κάθε εκπαιδευόμενο-η να γνωριστεί, να αλληλεπιδράσει και να συνεργαστεί με περισσότερους-ες εκπαιδευόμενους-ες.**
- Δώστε σε κάθε ομάδα μία (1) μελέτη περίπτωσης από αυτές που θα βρείτε στο **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2. «Μελέτες περίπτωσης»**. Μπορείτε επίσης να δημιουργήσετε τις δικές σας μελέτες περίπτωσης ή/και να χρησιμοποιήσετε αληθινές μελέτες περίπτωσης που έχετε ήδη βρει, αφού πραγματοποιήσετε τις απαραίτητες προσαρμογές (π.χ. χρήση ψευδωνύμων).
- Δώστε σε όλες τις ομάδες δεκαπέντε λεπτά για να μελετήσουν την περίπτωση που τους διανεμήθηκε και στη συνέχεια απαντήστε στις ακόλουθες ερωτήσεις:
  1. Με βάση το εθνικό νομικό πλαίσιο της χώρας σας, υπάρχει παραβίαση του νόμου; Παρακαλώ, εξηγήστε την απάντησή σας. Εάν δεν γνωρίζετε ή δεν είστε σίγουροι-ες, απλώς πείτε τις σκέψεις και τις απόψεις σας.
  2. Ανεξάρτητα από το εθνικό νομικό πλαίσιο της χώρας σας, πιστεύετε ότι υπάρχει παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων; Παρακαλώ, εξηγήστε την απάντησή σας.

3. Σε περίπτωση παραβίασης του νόμου, πού μπορεί κάποιος-α να υποβάλει επίσημη καταγγελία / αναφορά (με βάση το εθνικό πλαίσιο);
- Ζητήστε από κάθε ομάδα να παρουσιάσει την περίπτωση που της δόθηκε καθώς και τις απαντήσεις της στις άλλες ομάδες (ολομέλεια). Δώστε στην κάθε ομάδα πέντε (5) λεπτά για την παρουσίαση.
  - Στη συνέχεια, ρωτήστε τις υπόλοιπες ομάδες εάν συμφωνούν ή όχι με αυτές τις απαντήσεις και ζητήστε να εξηγήσουν γιατί (δεν) συμφωνούν.

Μελέτη περίπτωσης. Σημαντική επισήμανση για τους/τις εκπαιδευτές-τριες:

- Σχεδιάστε ενδιαφέρουσες περιπτώσεις που είναι κοντά στην πραγματικότητα και το σύγχρονο κοινωνικό πλαίσιο.
- Πάντα να ζητάτε από τους/τις εκπαιδευόμενους-ες να διαβάσουν την περίπτωση πρώτα και μετά να κάνουν ερωτήσεις, εάν υπάρχει κάτι που δεν καταλαβαίνουν.
- Κάντε τη σύνδεση των περιπτώσεων με τις νέες γνώσεις που έχουν ήδη αποκτήσει οι εκπαιδευόμενοι-ες κατά τη διάρκεια του σεμιναρίου ή/και με εκείνες που θα αποκτήσουν.

3.3.2 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΕΘΝΟΥΣ ΝΟΜΙΚΟΥ ΠΛΑΙΣΙΟΥ ΚΑΙ ΤΩΝ ΕΠΙΛΟΓΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΓΓΕΛΙΑ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΝ (30 ΛΕΠΤΑ)

Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτές-τριες:

- Προετοιμάστε μια παρουσίαση 20 λεπτών (το πολύ) για το εθνικό νομικό πλαίσιο σχετικά με
  - ο τα εγκλήματα μίσους, τη ρητορική μίσους και τις διακρίσεις λόγω χαρακτηριστικών φύλου
  - ο τα δικαιώματα των ασθενών, δίνοντας έμφαση στην ακεραιότητα του σώματος και την ενήμερη συναίνεση
  - ο τις ποινικές κυρώσεις σε περίπτωση παραβίασης του νόμου
  - ο τα διαθέσιμα επίσημα κέντρα καταγγελίας (π.χ. αστυνομία, Συνήγορο του Πολίτη κ.λπ.), περιλαμβάνοντας επίσης βασικές πληροφορίες σχετικά με τη διαδικασία καταγγελίας (π.χ. τρόποι / επιλογές επικοινωνίας με την υπηρεσία ή το κέντρο, πληροφορίες και δεδομένα που μπορεί να ζητηθούν / συλλεχθούν, πιθανά οικονομικά έξοδα κ.λπ.)
  - ο τις διατάξεις του διεθνούς / ευρωπαϊκού νομικού πλαισίου που εφαρμόζονται για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων των ίντερσεξ ατόμων, ιδίως εκείνων των δικαιωμάτων που υφίστανται συχνές παραβιάσεις.
- Κάντε τη σύνδεση μεταξύ των μελετών περίπτωσης στην προηγούμενη Δραστηριότητα και του υφιστάμενου εθνικού νομικού πλαισίου.
- Δώστε όσες σχετικές πρόσθετες πληροφορίες και διευκρινίσεις χρειαστούν (10 λεπτά).
- Μην ξεχάσετε να διανείμετε έντυπα ή ηλεκτρονικά αντίγραφα της (προσαρμοσμένης) παρουσιάσής σας σε όλους-ες τους/τις εκπαιδευόμενους-ες (εκπαιδευτικό υλικό).

**Παρουσίαση του εθνικού και του διεθνούς νομικού πλαισίου.
Σημαντική επισήμανση για τους/τις εκπαιδευτές-τριες:**

- Αυτή η δραστηριότητα απαιτεί γνώση του αντικειμένου σε βάθος. Ζητήστε την υποστήριξη ενός/μιας νομικού-ής συμβούλου, για παράδειγμα, ζητώντας του/της να ελέγξει την παρουσίασή σας πριν από το σεμινάριο.
- Εναλλακτικά, οι εκπαιδευτές-τριες μπορούν να προσκαλέσουν έναν/μία νομικό-ή επιστήμονα για να διεξαγάγει τη 2η Δραστηριότητα.

3.3.3 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ 2ΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ ΓΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ Η/ΚΑΙ ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΗ ΜΕΛΕΤΗ

- Council of Europe. European Convention for the Prevention of Torture and Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, Strasbourg, 26.XI.1987. Ανακτήθηκε από:
<https://www.coe.int/en/web/conventions/full-list/-/conventions/rms/090000168007a67f>
- Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων – Συμβούλιο της Ευρώπης. Ευρωπαϊκή Σύμβαση Δικαιωμάτων του Ανθρώπου όπως τροποποιήθηκε από τα Πρωτόκολλα υπ’ αριθμ. 11 και 14 συνοδευόμενη από τα Πρωτόκολλα υπ’ αριθμ. 1, 4, 6, 7, 12, 13 και 16. Ανακτήθηκε από:
https://www.echr.coe.int/documents/convention_ell.pdf
- Ευρωπαϊκός Κοινωνικός Χάρτης. Υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης στο Τορίνο στις 18 Οκτωβρίου 1961 [όπως κυρώθηκε με το Ν. 1426 της 20/21 Μαρτίου 1984 : Για την κύρωση του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη (ΦΕΚ 32, τ. Α’)]. Ανακτήθηκε από:
<https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4c10ae992>
- Ghattas, D. C. (2019). *Protecting intersex people in Europe: a toolkit for law and policymakers. With digital appendix and checklist*, ILGA Europe & OII Europe. Ανακτήθηκε από:
https://oiieurope.org/wp-content/uploads/2019/05/Protecting_intersex_in_Europe_toolkit.pdf
- European Union Agency for Fundamental Rights - FRA (2015). *Protection against discrimination on grounds of sexual orientation, gender identity and sex characteristics in the EU – Comparative legal analysis – Update 2015*, Luxembourg: Publications Office of the European Union. Ανακτήθηκε από:
https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/protection_against_discrimination_legal_update_2015.pdf
- Ηνωμένα Έθνη. Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Υιοθετήθηκε και παραμένει ανοικτή για υπογραφή, κύρωση και προσχώρηση με την από 20 Νοεμβρίου 1989 44/25 Απόφαση της Γενικής Συνέλευσης των Ηνωμένων Εθνών [όπως κυρώθηκε με τον Ν. 2101 της 2/2 Δεκεμβρίου 1992 : κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΦΕΚ 192, τ. Α’)]. Ανακτήθηκε από:
<https://www.refworld.org/cgi-bin/texis/vtx/rwmain/opendocpdf.pdf?reldoc=y&docid=4bcbf83a2>
- Ηνωμένα Έθνη (1948). Οικουμενική Διακήρυξη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Ανακτήθηκε από:
<https://www.ohchr.org/EN/UDHR/Pages/Language.aspx?LangID=grk>
- ILGA Europe (2020). *Rainbow Index 2020*. Ανακτήθηκε από:

<https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/Attachments/ilgaeurope-rainbowindex-2020-interactive.pdf>

- Pikramenou, N. (2019). *Intersex Rights. Living Between Sexes*, Springer.
- Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ (2012/C 326/02). Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EN>

3.4 3η Συνεδρία. Η κοινωνική κατάσταση των ίντερσεξ ατόμων στη χώρα. Ιστορίες ζωής (1 ώρα και 30 λεπτά)

Μαθησιακά Αποτελέσματα

- Οι εκπαιδευόμενοι-ες να ενημερωθούν και να ευαισθητοποιηθούν για την κατάσταση των ίντερσεξ ατόμων στην χώρα (και γενικότερα στον κόσμο) και τις πολλαπλές προκλήσεις που αυτά αντιμετωπίζουν.
- Οι εκπαιδευόμενοι-ες να αποκτήσουν αυξημένη ενσυναίσθηση απέναντι στα ίντερσεξ άτομα και να κατανοήσουν τα θέματα ίντερσεξ ενδιαφέροντος, μέσω εμπειριών που παρέχονται από πρώτο χέρι.

3.4.1 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΙΝΤΕΡΣΕΞ ΑΤΟΜΩΝ ΣΤΗ ΧΩΡΑ. ΜΕΡΟΣ Α. (30 ΛΕΠΤΑ)

Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτές-τριες:

- Ξεκινήστε μια συζήτηση με όλους-ες τους/τις εκπαιδευόμενους-ες σχετικά με την κατάσταση των ίντερσεξ ατόμων στη χώρα. Ενθαρρύνετε τους/τις εκπαιδευόμενους-ες να μοιραστούν τις σκέψεις, τις γνώσεις και τις εμπειρίες τους (π.χ. επαγγελματική εμπειρία) για το θέμα. Οι ερωτήσεις μπορεί να περιλαμβάνουν ενδεικτικά:
  - Τι γνωρίζετε για τα ίντερσεξ άτομα στη χώρα; Θα μπορούσατε να παράσχετε εκτιμήσεις σχετικά με τον πληθυσμό τους (μέγεθος πληθυσμού, κοινωνικό / δημογραφικό προφίλ κ.λπ.);
  - Από τις γνώσεις ή/και τις εμπειρίες σας, θα λέγατε ότι τα ίντερσεξ άτομα τυγχάνουν - συνήθως - ίσης μεταχείρισης και σεβασμού στη χώρα; Γιατί / γιατί όχι;
  - Ποιες νομίζετε ότι είναι οι κύριες προκλήσεις και παραβιάσεις ανθρωπίνων δικαιωμάτων τις οποίες αντιμετωπίζουν πιο συχνά τα ίντερσεξ άτομα;

**Οργάνωση και καθοδήγηση μιας συζήτησης.
Σημαντική επισήμανση για τους/τις εκπαιδευτές(-τριες):**

- Οι ερωτήσεις σας πρέπει να είναι εύκολα κατανοητές. Διατυπώστε απλές, όχι πολύπλοκες ερωτήσεις οι οποίες αντιστοιχούν στις δεξιότητες και το υπόβαθρο των εκπαιδευομένων.
- Χρησιμοποιήστε ερωτήσεις ανοιχτού τύπου διευκολύνοντας έτσι την έκφραση και την ανταλλαγή ιδεών, σκέψεων, συναισθημάτων.
- Μην ασκείτε πίεση στους/στις εκπαιδευόμενους-ες, για να συμμετάσχουν. Ενθαρρύνετε όλους-ες να λάβουν μέρος, αλλά χωρίς να τους/τις καλείτε με τα ονόματά τους· πιθανόν, αυτό να τους κάνει να νιώσουν άβολα.
- Εάν ένας/μία εκπαιδευόμενος-η κάνει μια ερώτηση, αλλά δεν είστε σίγουρος-η ή δεν γνωρίζετε την απάντηση, μην διστάσετε να το παραδεχτείτε, αλλά υποσχεθείτε ότι θα κάνετε την έρευνά σας και θα επανέλθετε με μια απάντηση αργότερα (π.χ., τη δεύτερη ημέρα του εργαστηρίου ή μετά το πέρας του, μέσω email).

3.4.2 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ. Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΤΩΝ ΙΝΤΕΡΣΕΞ ΑΤΟΜΩΝ ΣΤΗ ΧΩΡΑ. ΜΕΡΟΣ Β. (30 ΛΕΠΤΑ)

Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτές-τριες:

- Προετοιμάστε μια παρουσίαση 20-25 λεπτών (το πολύ) σχετικά με την κατάσταση των ίντερσεξ ατόμων στη χώρα εστιάζοντας
  - σε κοινωνικές / δημογραφικές στατιστικές
  - σε δεδομένα για εγκλήματα μίσους, ρητορική μίσους και διακρίσεις λόγω χαρακτηριστικών φύλου
  - στις κυρίαρχες κοινωνικές αντιλήψεις απέναντι στα ίντερσεξ άτομα
  - στις βασικότερες / συνηθέστερες προκλήσεις που αντιμετωπίζουν τα ίντερσεξ άτομα
  - στην κοινωνική συμπερίληψη ή/και σε εθνικές κεντρικές πολιτικές προστασίας που απευθύνονται στα ίντερσεξ άτομα ή/και τα συμπεριλαμβάνουν
- Πιθανές πηγές δεδομένων για την παρουσίασή σας είναι:
  - εθνικές στατιστικές αρχές
  - εθνικοί φορείς ισότητας
  - όργανα επιβολής του νόμου
  - μελέτες και δεδομένα που συλλέγονται από την επιστημονική κοινότητα καθώς και από οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών

- ευρωπαϊκοί και διεθνείς οργανισμοί και φορείς για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, όπως OSCE/ODIHR,¹ FRA,² ILGA Europe,³ OII Europe⁴ κ.λπ.
- Δώστε τυχόν απαραίτητες διευκρινίσεις / απαντήστε σε σχετικές ερωτήσεις των εκπαιδευομένων (10 λεπτά).

3.4.3 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: ΙΣΤΟΡΙΕΣ ΖΩΗΣ. ΑΝΟΙΧΤΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ (30 ΛΕΠΤΑ)

Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτές-τριες:

- Προσκαλέστε 1-2 ίντερσεξ άτομα.
  - Θα έχετε ήδη συμφωνήσει μαζί τους για το ακριβές περιεχόμενο της συνέντευξης πριν από το εκπαιδευτικό εργαστήριο.
  - Τα ίντερσεξ άτομα μπορούν να μοιράζονται προσωπικές εμπειρίες τους μόνο εάν το θέλουν και στο βαθμό που το θέλουν.
  - Βεβαιωθείτε ότι το εκπαιδευτικό εργαστήριο είναι ένα ασφαλές πλαίσιο για να μιλήσουν τα ίντερσεξ άτομα· επομένως προετοιμάστε τους/τις εκπαιδευόμενους-ες, ώστε να:
    - ✓ μην χρησιμοποιούν την κακοποιητική / ακατάλληλη ορολογία
    - ✓ αποφεύγουν ερωτήσεις που είναι αδιάκριτες και με μόνο σκοπό την ικανοποίηση της περιέργειάς τους
    - ✓ συμπεριφέρονται με ενσυναίσθηση και σεβασμό
- Πραγματοποιήστε μια ανοιχτή συνέντευξη που καλύπτει βασικά σημεία όπως:
  - Τι σημαίνει να είσαι ένα ίντερσεξ άτομο στη χώρα σήμερα; Η κατάσταση των ίντερσεξ ατόμων στη χώρα, εστιάζοντας στις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και τις προκλήσεις που αντιμετωπίζουν σε διάφορους τομείς της ζωής τους (εκπαίδευση, απασχόληση, πρόσβαση στη δικαιοσύνη, καθημερινή ζωή κ.λπ.).
  - Οι ανάγκες των ίντερσεξ ατόμων, οι διαθέσιμες υπηρεσίες υποστήριξης - κυρίως οι κοινωνικές υπηρεσίες και οι υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης - και η αποτελεσματικότητα / ποιότητά τους.
  - Τι πρέπει να αλλάξει για να ενισχυθεί η συμπερίληψη των ίντερσεξ ατόμων στην κοινωνία και να τα υποστηρίξουμε καλύτερα; Συστάσεις για κρατικούς φορείς και φορείς της κοινωνίας των πολιτών, οι οποίες εστιάζουν στις υγειονομικές υπηρεσίες και τις υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας.

¹ Γραφείο Δημοκρατικών Θεσμών και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ODIHR) του Οργανισμού για την Ασφάλεια και τη Συνεργασία στην Ευρώπη (ΟΑΣΑ). Επισκεφτείτε τα: <https://www.osce.org/odihr> and <https://hatecrime.osce.org/>

² Οργανισμός Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επισκεφτείτε το: <https://fra.europa.eu/en>

³ Η Ευρωπαϊκή Περιοχή του Διεθνούς Σωματείου Λεσβίων, Γκέι, Αμφιφυλόφιλων, Τρανς και Ίντερσεξ. Επισκεφτείτε το: <https://www.ilga-europe.org/>

⁴ Η μόνη διοικούμενη από ίντερσεξ άτομα οργάνωση-ομπρέλα που εργάζεται για τα ανθρώπινα δικαιώματα των ίντερσεξ ατόμων στην Ευρώπη. Επισκεφτείτε το: <https://oiieurope.org/>

Σημαντική επισήμανση: Μια εναλλακτική επιλογή για τους/τις εκπαιδευτές-τριες

Εάν - για οποιονδήποτε λόγο - δεν έχετε καταφέρει να συμπεριλάβετε ίντερσεξ άτομα στην επιμόρφωση, μπορείτε, εναλλακτικά, να δώσετε στους/στις εκπαιδευόμενους-ες την ευκαιρία να διαβάσουν ή να ακούσουν τις εμπειρίες ζωής των ίντερσεξ ατόμων.

Οργανώστε μια παρουσίαση, συζήτηση στην ολομέλεια ή / και ομάδες εργασίας με σκοπό να μελετήσετε, να συζητήσετε, να μοιραστείτε σκέψεις και συναισθήματα από τις πραγματικές ιστορίες των ίντερσεξ ατόμων που μπορείτε να βρείτε:

- στην έκδοση *#MyIntersexStory - Personal accounts by intersex people living in Europe*⁵ της Oii Europe - που περιλαμβάνει δεκαπέντε μαρτυρίες από ίντερσεξ άτομα και τις οικογένειές τους - ή
- στο αφιέρωμα *First, do no harm: Ensuring the rights of children born intersex*,⁶ της Διεθνούς Αμνηστίας, το οποίο περιλαμβάνει επίσης προσωπικές μαρτυρίες ίντερσεξ ατόμων.

⁵ Oii Europe (2019). *#MyIntersexStory – Personal accounts by intersex people living in Europe*. Ανακτήθηκε από: https://oiieurope.org/wp-content/uploads/2019/11/testimonial_broch_21-21cm_for_web.pdf

⁶ Amnesty International (χ.χ.). "FIRST, DO NO HARM: ENSURING THE RIGHTS OF CHILDREN BORN INTERSEX". Ανακτήθηκε από: <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2017/05/intersex-rights/>

3.4.4 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ ΖΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ ΓΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ Η/ΚΑΙ ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΗ ΜΕΛΕΤΗ

- Amnesty International (χ.χ.). First, do no harm: Ensuring the rights of children born intersex. Ανακτήθηκε από: <https://www.amnesty.org/en/latest/campaigns/2017/05/intersex-rights/>
- European Commission (2019, October). Special Eurobarometer 493 Discrimination in the EU in 2019, European Union. Ανακτήθηκε από: <https://ec.europa.eu/comfrontoffice/publicopinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/search/Discrimination/surveyKy/2251>
- European Union Agency for Fundamental Rights - FRA (2015). *The fundamental rights situation of intersex people*, Luxembourg: Publications Office of the European Union. Ανακτήθηκε από: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2015-focus-04-intersex_en.pdf
- European Union Agency for Fundamental Rights - FRA (2020). *EU-LGBTI II. A long way to go for LGBTI equality*, Luxembourg: Publications Office of the European Union. Ανακτήθηκε από: https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-lgbti-equality-1_en.pdf
- ILGA Europe (2020). *Annual review of the human rights situation of lesbian, gay, bisexual, trans, and intersex people covering the period of January to December 2019*. Brussels. Ανακτήθηκε από: <https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/Annual%20Review%202020.pdf>
- ILGA Europe (2020). *Rainbow Index 2020*. Ανακτήθηκε από: <https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/Attachments/ilgaeurope-rainbowindex-2020-interactive.pdf>
- OII Europe (2019). #MyIntersexStory – Personal accounts by intersex people living in Europe, Berlin: OII Europe. Ανακτήθηκε από: https://oiieurope.org/wp-content/uploads/2019/11/testimonial_broch_21-21cm_for_web.pdf

2η Ημέρα

3.5 4η Συνεδρία. Βελτίωση της πρόσβασης των ίντερσεξ ατόμων σε ποιοτικές υπηρεσίες (3 ώρες)

Μαθησιακά Αποτελέσματα

- Προσδιορισμός των τρόπων για τη διευκόλυνση της πρόσβασης των ίντερσεξ ατόμων σε ποιοτικές υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικής πρόνοιας.
- Κατανόηση των αναγκών και των προκλήσεων που συνιστούν τα διαφορετικά είδη υπηρεσιών και τομέων, προκειμένου οι εκπαιδευόμενοι-ες να υποστηρίξουν καλύτερα τα ίντερσεξ άτομα.
- Διερεύνηση των καλών πρακτικών που έχουν ήδη εφαρμοστεί και των σχετικών κατευθυντηρίων γραμμών που μπορούν εύκολα να υιοθετηθούν.

3.5.1 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ - ΑΣΚΗΣΗ. ΕΠΙΚΑΙΡΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΚΩΔΙΚΑ ΔΕΟΝΤΟΛΟΓΙΑΣ (1 ΩΡΑ ΚΑΙ 30 ΛΕΠΤΑ)

Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτές-τριες:

- Χωρίστε τους/τις εκπαιδευόμενους-ες σε 4 ομάδες των 5 μελών η καθεμία.
- Δώστε σε κάθε ομάδα έναν πίνακα σεμιναρίου (flipchart) και στυλό / μαρκαδόρους.
- Ζητήστε από όλες τις ομάδες να προετοιμάσουν έναν βασικό **κώδικα δεοντολογίας** που θα περιέχει κατευθυντήριες γραμμές και κανόνες σχετικά με το πώς εργαζόμαστε με ίντερσεξ άτομα (υποδοχή, υποστήριξη, παραπομπή).
- Δύο από τις ομάδες θα προετοιμάσουν έναν κώδικα δεοντολογίας για επαγγελματίες υγείας, ενώ οι άλλες δύο θα προετοιμάσουν έναν άλλο για επαγγελματίες κοινωνικής πρόνοιας.
- Δεν χρειάζεται να χωρίσετε τους/τις εκπαιδευόμενους-ες σε ομάδες ανάλογα με το κοινό επαγγελματικό τους υπόβαθρο.
- Μπορεί να επιλέξετε να κάνετε μικτές τις ομάδες ή ακόμη και να αναθέσετε σε κάθε επαγγελματική ομάδα (επαγγελματίες υγείας ή κοινωνικής πρόνοιας) να προετοιμάσει έναν κώδικα δεοντολογίας / βασικές κατευθυντήριες γραμμές για την άλλη ομάδα· αυτό θα επιτρέψει στους/τις εκπαιδευόμενους-ες να κατανοήσουν τι μπορεί να αναμένουν οι άλλοι-ες επαγγελματίες από αυτούς-ές.
- Δώστε σε όλες τις ομάδες 20 λεπτά να προετοιμαστούν.

- Στη συνέχεια, ζητήστε από όλες τις ομάδες να παρουσιάσουν τον κώδικα δεοντολογίας τους στις υπόλοιπες ομάδες (ολομέλεια). Δώστε 5 λεπτά για κάθε παρουσίαση.
- Αναζητήστε και υπογραμμίστε κοινούς κανόνες / κατευθυντήριες γραμμές (εάν υπάρχουν) μεταξύ των τεσσάρων ομάδων εκπαιδευομένων, καθώς και μεταξύ των επαγγελματιών στους τομείς υγείας και κοινωνικής πρόνοιας.

3.5.2 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ. ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΕΣ (20 ΛΕΠΤΑ)

Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτές-τριες:

- Προετοιμάστε μια παρουσίαση 20-25 λεπτών (το πολύ) σχετικά με τις:
  - βασικές κατευθυντήριες γραμμές και κώδικα δεοντολογίας για όλους-ες τους/τις επαγγελματίες – ανεξαρτήτως θέσης και ειδικότητας - που εργάζονται με ίντερσεξ άτομα. Μερικά παραδείγματα κατευθυντήριων γραμμών που ισχύουν για όλους/-ες τους/τις επαγγελματίες περιλαμβάνονται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3 «Κατευθυντήριες Γραμμές»
  - βασικές κατευθυντήριες γραμμές και κώδικα δεοντολογίας για κάθε ομάδα-στόχο (επαγγελματίες στους τομείς της υγειονομικής περίθαλψης και της κοινωνικής πρόνοιας).
- Δώστε τυχόν απαραίτητες διευκρινίσεις / απαντήστε σε σχετικές ερωτήσεις των εκπαιδευομένων (10 λεπτά).

3.5.3 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 3: ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΕ ΟΜΑΔΕΣ - ΠΡΟΣΟΜΟΙΩΣΗ. ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΤΕ ΕΝΑ ΣΧΕΔΙΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ (1 ΩΡΑ ΚΑΙ 30 ΛΕΠΤΑ)

Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτές-τριες:

- Χωρίστε τους/τις εκπαιδευόμενους-ες σε τέσσερις (4) ομάδες των πέντε (5) μελών η καθεμία. Μπορείτε να διατηρήσετε τις ίδιες ομάδες από την προηγούμενη δραστηριότητα.
- Πάρτε τέσσερις (4) πίνακες σεμιναρίου (flipchart) - έναν για κάθε ομάδα εκπαιδευομένων - και γράψτε στην κορυφή: «Δημόσιες υπηρεσίες / τμήμα κοινωνικής πρόνοιας», «Κοινωνικές υπηρεσίες / τμήμα κοινωνικών υπηρεσιών ιδιωτικού φορέα ή φορέα της κοινωνίας των πολιτών», «Δημόσιες υπηρεσίες / τμήμα υγειονομικής περίθαλψης» και «Υπηρεσίες / τμήμα υγειονομικής περίθαλψης ιδιωτικού φορέα ή φορέα της κοινωνίας των πολιτών».
- Δώστε σε κάθε ομάδα έναν από αυτούς τους πίνακες, έτσι ώστε κάθε ομάδα να έχει από έναν.
- Όλες οι ομάδες θα πρέπει να ακολουθήσουν αυτό το σενάριο:

Είστε όλοι-ες μέλη του προσωπικού αυτών των δημόσιων / ιδιωτικών υπηρεσιών ή τμημάτων κοινωνικής πρόνοιας ή υγειονομικής περίθαλψης. Ο/Η επικεφαλής του οργανισμού / της υπηρεσίας / του ιδρύματος θέλει να προετοιμάσετε ένα σχέδιο, ώστε το τμήμα ή η υπηρεσία σας να γίνει πιο φιλικό-ή, ασφαλές-ής και προσβάσιμο-η για τα

ίντερσεξ άτομα. Δεν έχετε επιπλέον προϋπολογισμό για αυτό - θα πρέπει να κάνετε ένα σχέδιο χωρίς ή με πολύ περιορισμένους οικονομικούς πόρους. Πρέπει να προετοιμάσετε το σχέδιό σας λαμβάνοντας υπόψη τόσο το είδος των παρεχόμενων υπηρεσιών (κοινωνικές υπηρεσίες ή υπηρεσίες υγείας) όσο και τον τομέα σας (δημόσιος ή ιδιωτικός τομέας / φορέας της κοινωνίας των πολιτών). Εναπόκειται σε εσάς να αποφασίσετε για τον ακριβή τύπο του οργανισμού / φορέα / ιδρύματος στο(ν) οποίο εργάζεστε (για παράδειγμα, νοσοκομείο, κλινική, ΜΚΟ για τα ανθρώπινα δικαιώματα κ.λπ.).

- Δώστε σε όλες τις ομάδες 25 λεπτά να προετοιμαστούν.
- Στη συνέχεια, ζητήστε από όλες τις ομάδες να παρουσιάσουν το σχέδιό τους στις άλλες ομάδες. Δώστε 5-10 λεπτά για κάθε παρουσίαση.
- Μετά από κάθε παρουσίαση, τα μέλη των άλλων ομάδων μπορούν να κάνουν σχόλια ή/και να ζητήσουν διευκρινίσεις.

3.5.4 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 4: ΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ. ΚΑΛΕΣ ΠΡΑΚΤΙΚΕΣ ΚΑΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ (30 ΛΕΠΤΑ)

Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτές-τριες:

- Προετοιμάστε μια παρουσίαση 20-25 λεπτών (το πολύ) σχετικά με τις:
  - ο καλές πρακτικές που εφαρμόζονται από δημόσιες / κρατικές υπηρεσίες / τμήματα κοινωνικής πρόνοιας ή/και υγειονομικής περίθαλψης ή αντίστοιχες υπηρεσίες / τμήματα ιδιωτικών φορέων ή φορέων της κοινωνίας των πολιτών στη χώρα ή στο εξωτερικό, οι οποίες πρακτικές διευκολύνουν την πρόσβαση των ίντερσεξ ατόμων και τους παρέχουν ποιοτικές υπηρεσίες
  - ο κατευθυντήριες γραμμές και συστάσεις για υπηρεσίες / τμήματα υγειονομικής περίθαλψης και κοινωνικής πρόνοιας. Μεταξύ των παραδειγμάτων γενικών κατευθυντήριων γραμμών μπορεί να περιλαμβάνονται, ενδεικτικά, εκείνες που περιέχονται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4 Κατευθυντήριες Γραμμές.
- Δώστε τυχόν απαραίτητες διευκρινίσεις / απαντήστε σε σχετικές ερωτήσεις των εκπαιδευομένων (10 λεπτά).

Σημαντική επισήμανση για τους/τις εκπαιδευτές(-τριες):

Μην ξεχάσετε να διανείμετε έντυπα ή ηλεκτρονικά αντίγραφα του **ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΟΣ 3** ή/και της (προσαρμοσμένης) παρουσίασής σας σε όλους-ες τους/τις εκπαιδευόμενους-ες (εκπαιδευτικό υλικό).

3.5.5 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ 4ΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣ ΓΙΑ ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ Η/ΚΑΙ ΕΠΙΠΡΟΣΘΕΤΗ ΜΕΛΕΤΗ

- Council of Europe - Parliamentary Assembly, Resolution 2191 (2017) Promoting the human rights of and eliminating discrimination against intersex people. Retrieved from: <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/Xref-XML2HTML-en.asp?fileid=24232&>
- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 14ης Φεβρουαρίου 2019 σχετικά με τα δικαιώματα των ίντερσεξ ατόμων (2018/2878(RSP)). Ανακτήθηκε από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52019IP0128&from=EN>
- Ghattas, D. C. (2015). *Standing up for the human rights of intersex people – how can you help?*, ILGA Europe & Oii Europe. Ανακτήθηκε από: <https://oiieurope.org/wp-content/uploads/2016/02/How-to-be-a-great-intersex-ally-A-toolkit-for-NGOs-and-decision-makers-December-2015.pdf>
- InterAct (χ.χ.). "26 Ways Allies Can Support Intersex Awareness Day on 10/26". Ανακτήθηκε από: <https://interactadvocates.org/intersex-awareness-day-for-allies/>
- InterAct & Lambda Legal (2018). *Providing ethical and compassionate health care to intersex patients. Intersex-affirming hospital policies.* Ανακτήθηκε από: <https://live-interact-advocates.pantheonsite.io/wp-content/uploads/2018/09/interACT-Lambda-Legal-intersex-hospital-policies.pdf>
- National LGBTQIA+ Health Education Center (2020). *Affirming Primary Care for Intersex People 2020.* Ανακτήθηκε από: <https://www.lgbtqihealtheducation.org/wp-content/uploads/2020/08/Affirming-Primary-Care-for-Intersex-People-2020.pdf>
- Oii Europe (2019). *Good Practice Map 2018.* Ανακτήθηκε από: https://oiieurope.org/wp-content/uploads/2019/05/gpmap2018_web.pdf
- Oii Europe (2020). *Good Practice Map 2019.* Ανακτήθηκε από: https://oiieurope.org/wp-content/uploads/2020/06/OIIEUROPE_GPMap2019_11062020_.pdf
- Poirier, J. M., Fisher, S. K., Hunt, R. A., & Bearse, M. (2014). *A guide for understanding, supporting, and affirming LGBTQI2-S children, youth, and families.* Washington, DC: American Institutes for Research. Ανακτήθηκε από: https://www.air.org/sites/default/files/downloads/report/A_Guide_for_Understanding_Supporting_and_Affirming_LGBTQI2-S_Children_Youth_and_Families.pdf
- The Yogyakarta Principles Plus 10. Additional principles and state obligations on the application of international human rights law in relation to sexual orientation, gender identity, gender expression and sex characteristics to complement the yogyakarta principles as adopted on 10 November 2017, Geneva. Ανακτήθηκε από: http://yogyakartaprinciples.org/wp-content/uploads/2017/11/A5_yogyakartaWEB-2.pdf
- United Nations - Office of the High Commissioner (χ.χ.). Fact sheet. Intersex. Ανακτήθηκε από: <https://www.unfe.org/wp-content/uploads/2017/05/UNFE-Intersex.pdf>

3.6 Καταληκτική Συνεδρία. Ανακεφαλαίωση και αξιολόγηση (45 λεπτά)

3.6.1 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 1: ΣΥΖΗΤΗΣΗ ΣΤΗΝ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑ (25 ΛΕΠΤΑ)

Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτές-τριες:

- Ζητήστε από όλους-ες τους/τις εκπαιδευόμενους(-ες) να καθίσουν σε κύκλο, ώστε όλοι(-ες) να έχουν οπτική επαφή μεταξύ τους.
- Ξεκινήστε μια συζήτηση ρωτώντας τους/τις εκπαιδευόμενους-ες εάν ο/οι «φόβος-οι» ή/και η/οι «προσδοκία-ες» τους (βλ. Συνεδρία 1) σχετικά με τη συμμετοχή τους στο σεμινάριο έγινε-αν πραγματικότητα και ζητήστε τους να εξηγήσουν τις απαντήσεις τους. Ενθαρρύνετε όλους-ες τους/τις εκπαιδευόμενους-ες να μιλήσουν αλλά μην τους πιέσετε π.χ. μην ζητάτε από τον καθένα ξεχωριστά να απαντήσει.
- Ενθαρρύνετε τους/τις εκπαιδευόμενους-ες να ανατρέξουν στην εμπειρία τους: Έμαθαν κάτι νέο και, αν ναι, τι ήταν αυτό; Υπήρξε κάτι που τους εξέπληξε ή τους ενέπνευσε με οποιονδήποτε τρόπο, και, αν ναι, τι ήταν αυτό; Υπάρχει κάτι που θα πάρουν μαζί τους (π.χ. νέες γνώσεις, βελτιωμένες δεξιότητες, νέοι τρόποι σκέψης, νέες φιλίες κ.λπ.), όταν θα ολοκληρώσουν αυτό το σεμινάριο;
- Ζητήστε από όλους-ες να σκεφτούν και να πουν εάν αυτό το σεμινάριο θα βελτιώσει την ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχουν σε ίντερσεξ άτομα και με ποιον τρόπο.

3.6.2 ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ 2: ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ (20 ΛΕΠΤΑ)

Η αξιολόγηση του σεμιναρίου από τους/τις εκπαιδευόμενους-ες θα παρέχει ανατροφοδότηση ζωτικής σημασίας στους/τις εκπαιδευτές-τριες, προκειμένου να κάνουν τυχόν απαιτούμενες αλλαγές ή προσαρμογές, για να βελτιώσουν περαιτέρω τη μαθησιακή διαδικασία και να διασφαλίσουν την επίτευξη των στόχων του σεμιναρίου.

Κατευθυντήριες γραμμές για εκπαιδευτές-τριες:

- Μοιράστε σε όλους τους/τις εκπαιδευόμενους-ες ένα αντίγραφο της Φόρμας Αξιολόγησης που περιλαμβάνεται στο ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4
- Ρωτήστε τους/τις εκπαιδευόμενους-ες εάν χρειάζονται τυχόν διευκρινίσεις.
- Τονίστε τη σημασία της διαδικασίας καθώς και το ότι τα δεδομένα που συλλέγονται είναι ανώνυμα.

4 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

4.1 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1. «Βασικές έννοιες»

Βασικές έννοιες		
A/A	Όρος	Ορισμός
1	Βιολογικό φύλο	«Ο συνδυασμός των σωματικών χαρακτηριστικών ενός ατόμου, που συμπεριλαμβάνει: τα χρωμοσώματα, τις ορμόνες, τα εσωτερικά και εξωτερικά αναπαραγωγικά όργανα και τα δευτερογενή χαρακτηριστικά φύλου. Στις περισσότερες χώρες εξακολουθεί να περιορίζεται στο δίπολο θηλυκό-αρσενικό, το οποίο μπορεί να αποκλείει τους ίντερσεξ ανθρώπους» ⁷
2	Cisgender ή Cis	«Cisgender ή Cis είναι ένας όρος που χρησιμοποιείται για να περιγράψει τα άτομα που δεν είναι τρανς. Χρησιμοποιείται με τον ίδιο τρόπο που χρησιμοποιείται ο όρος ετεροφυλόφιλος για να δηλώσει το άτομο που δεν είναι ομοφυλόφιλο». ⁸
3	Coming out	Coming-out είναι η διαδικασία μέσω της οποίας ένα άτομο μοιράζεται την πληροφορία ότι διαθέτει ίντερσεξ σώμα. Δεν σημαίνει αποκαλύπτω μια «ταυτότητα» - «το να είναι ένα άτομο ίντερσεξ συνιστά σωματική εμπειρία και αποτελεί μέρος μόνο της ταυτότητά του/της». ⁹
4	Διαταραχές Ανάπτυξης του Φύλου (ή Διαφορές της Ανάπτυξης του Φύλου) - DSD	«Ο όρος DSD εισήχθη το 2006 και έκτοτε χρησιμοποιείται από τους επαγγελματίες υγείας σε αναφορά με τα ίντερσεξ σώματα. Ορισμένοι ίντερσεξ άνθρωποι χρησιμοποιούν αυτούς τους όρους όταν αναφέρονται στον εαυτό τους. Ένας αυξανόμενος αριθμός ίντερσεξ ανθρώπων θεωρεί την ορολογία DSD στιγματιστική και προτιμά να χρησιμοποιεί τον όρο ίντερσεξ». ¹⁰

⁷ Ορισμός παρεχόμενος από: IGLYO, OII Europe & EPA (2018). Υποστηρίζοντας το ίντερσεξ παιδί σας, σ. 32. Ανακτήθηκε από: <https://oiiieurope.org/wp-content/uploads/2018/10/Parents Toolkit Intersex GRK ES WEB.pdf>

⁸ Ορισμός παρεχόμενος από: TGEU (2016). *Glossary*. Ανακτήθηκε από: <https://tgeu.org/glossary/>

⁹ ILGA Europe (2015). "Intersex". Ανακτήθηκε από: https://www.ilga-europe.org/resources/glossary/letter_i

¹⁰ Ορισμός παρεχόμενος από: IGLYO, OII Europe & EPA (2018). Υποστηρίζοντας το ίντερσεξ παιδί σας, σ. 30. Ανακτήθηκε από: <https://oiiieurope.org/wp-content/uploads/2018/10/Parents Toolkit Intersex GRK ES WEB.pdf>

5	Εγχείρηση επιβεβαίωσης φύλου (εγχείρηση επαναπροσδιορισμού φύλου)	«Χειρουργική επέμβαση για την αλλαγή των πρωτευόντων ή/και των δευτερευόντων χαρακτηριστικών φύλου με σκοπό την επιβεβαίωση της έμφυλης ταυτότητας ενός ατόμου». ¹¹
6	Έκφραση φύλου	«Έκφραση φύλου είναι οι εξωτερικές εκδηλώσεις του φύλου, έτσι όπως εκφράζονται μέσω του ονόματος ενός ατόμου, των αντωνυμιών, των ρούχων, του κουρέματος, της συμπεριφοράς, της φωνής ή των χαρακτηριστικών του σώματος. Η κοινωνία αναγνωρίζει αυτά τα σήματα ως αρρενωπά ή θηλυκά, αν και αυτό που θεωρείται αρρενωπότητα και θηλυκότητα αλλάζει με την πάροδο του χρόνου και ποικίλλει ανάλογα με τον πολιτισμό». ¹²
7	«Ερμαφρόδιτος-η-ο»	«Παρωχημένος όρος, που χρησιμοποιείται συχνά για να περιγράψει τους ίντερσεξ ανθρώπους. Σήμερα θεωρείται γενικά υποτιμητικός και κακοποιητικός». ¹³
8	Ίντερσεξ	«Διεθνής όρος που σχετίζεται με μια σειρά από φυσικά χαρακτηριστικά ή παραλλαγές που βρίσκονται ανάμεσα στα ιδανικά στερεοτυπικά άκρα του αρσενικού και του θηλυκού. Οι ίντερσεξ άνθρωποι γεννιούνται με σωματικά, ορμονικά ή γενετικά χαρακτηριστικά που δεν είναι ούτε εξολοκλήρου θηλυκά ούτε εξολοκλήρου αρσενικά ή είναι ένας συνδυασμός αρσενικού και θηλυκού ή δεν είναι ούτε θηλυκά ούτε αρσενικά. Υπάρχουν πολλές μορφές ίντερσεξ (ή διαφυλικές παραλλαγές): πρόκειται για ένα φάσμα ή έναν όρο ομπρέλα και όχι για μια ενιαία κατηγορία. Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο οι ίντερσεξ ακτιβιστές συχνά προτιμούν να χρησιμοποιούν τον όρο «χαρακτηριστικά φύλου» (για παράδειγμα, όταν μιλάμε για πεδία προστασίας από τις διακρίσεις). Δεν υπάρχει μία αμετάβλητη κατάσταση που να ονομάζεται «κατάσταση ίντερσεξ», οπότε η χρήση του όρου «χαρακτηριστικά φύλου» αντικατοπτρίζει το γεγονός ότι το να είσαι ίντερσεξ είναι ένα σωματικό βίωμα και μόνο ένα κομμάτι της ταυτότητας ενός ατόμου». ¹⁴
9	Ιντερσεξφοβία	«Η ιντερσεξφοβία, ή ιντερφοβία, μπορεί να οριστεί ως ένα φάσμα αρνητικών στάσεων (π.χ. συναισθηματική απέχθεια, φόβος, βία, θυμός ή δυσφορία) τις οποίες κάποιο άτομο αισθάνεται ή εκφράζει απέναντι σε

¹¹ Ορισμός παρεχόμενος από: WPATH (2011). Standards of Care for the Health of Transsexual, Transgender, and Gender Nonconforming People, 7th Edition. Ανακτήθηκε από:

<https://www.wpath.org/media/cms/Documents/SOC%20v7/Standards%20of%20Care%20V7%20-%202011%20WPATH.pdf? t=1605186324>

¹² Ορισμός παρεχόμενος από: TGEU (2016). Glossary. Ανακτήθηκε από: <https://tgeu.org/glossary/>

¹³ Ορισμός παρεχόμενος από: IGLYO, OII Europe & EPA (2018). Υποστηρίζοντας το ίντερσεξ παιδί σας, σ. 31. Ανακτήθηκε από: <https://oiieurope.org/wp-content/uploads/2018/10/Parents Toolkit Intersex GRK ES WEB.pdf>

¹⁴ Ορισμός παρεχόμενος από: IGLYO, OII Europe & EPA (2018). Υποστηρίζοντας το ίντερσεξ παιδί σας, σ. 31-32. Ανακτήθηκε από: <https://oiieurope.org/wp-content/uploads/2018/10/Parents Toolkit Intersex GRK ES WEB.pdf>

		<p>άτομα τα χαρακτηριστικά φύλου των οποίων δεν συμμορφώνονται με τις προσδοκίες της κοινωνίας για το πώς πρέπει να φαίνονται τα χαρακτηριστικά φύλου ενός ατόμου, νοούμενα μόνο ως αρσενικά ή θηλυκά».¹⁵</p>
10	Κοινωνικό Φύλο (Gender)	<p>«Ο όρος κοινωνικό φύλο παραδοσιακά αναφέρεται στην κοινωνική και πολιτισμική κατασκευή της έννοιας του άνδρα και της γυναίκας. Ωστόσο, ορισμένοι άνθρωποι δεν νιώθουν τους εαυτούς τους να ταυτίζονται εντός της δυαδικότητας του κοινωνικού φύλου, ορισμένης ως άνδρα / γυναίκας. Το κοινωνικό φύλο υπάρχει ανεξάρτητα από το βιολογικό/ανατομικό φύλο και το κοινωνικό φύλο ενός ατόμου δεν αντιστοιχεί πάντα στο βιολογικό/ανατομικό φύλο που του εκχωρείται κατά τη γέννησή του».¹⁶</p>
11	Νομική αναγνώριση ταυτότητας φύλου	<p>«Νομική Αναγνώριση Φύλου είναι η επίσημη διαδικασία αλλαγής του ονόματος και του προσδιορισμού φύλου ενός τρανς ατόμου στα επίσημα μητρώα και έγγραφα, όπως στο πιστοποιητικό γέννησης, την ταυτότητα, το διαβατήριο ή την άδεια οδήγησης. Σε ορισμένες χώρες, είναι αδύνατη η νομική αναγνώριση φύλου. Σε άλλες χώρες, η διαδικασία είναι συχνά μακρά, δύσκολη και ταπεινωτική».¹⁷</p>
12	Σεξουαλικός προσανατολισμός	<p>«Ο όρος σεξουαλικός προσανατολισμός: αναφέρεται στην ικανότητα κάθε ατόμου για έντονη συναισθηματική, στοργική και σεξουαλική έλξη για άτομα διαφορετικού φύλου ή του ίδιου φύλου ή περισσότερων του ενός φύλου, καθώς και για σωματικές και σεξουαλικές σχέσεις με τα ίδια.»¹⁸</p>
13	Σωματική ακεραιότητα	<p>«Όλοι-ες-α - των παιδιών συμπεριλαμβανομένων - έχουν το δικαίωμα στην αυτονομία και στην αυτοδιάθεση του σώματός τους και μόνο το ίδιο το άτομο έχει το δικαίωμα να λάβει απόφαση για το σώμα του/της – κανένας/καμία/κανένα άλλος-η-ο. Αυτή είναι η αρχή της σωματικής ακεραιότητας, η οποία υποστηρίζει το δικαίωμα όλων να μην υφίστανται πράξεις στο σώμα τους για τις οποίες δεν είχαν συναινέσει. Οι πρακτικές που παραβιάζουν τη σωματική ακεραιότητα ενός ατόμου μπορεί να κυμαίνονται από το τρύπημα των αυτιών ενός μωρού κοριτσιού ή την έκθεση σε τοξικές χημικές ουσίες χωρίς το άτομο να το γνωρίζει, έως μορφές βίας, όπως βιασμό ή ιατρική αγωγή που χορηγείται ενάντια στις επιθυμίες των ασθενών. Τα παιδιά είναι δυσανάλογα ευάλωτα σε παραβιάσεις της σωματικής τους ακεραιότητας, επειδή οι περισσότερες παραβιάσεις συμβαίνουν σε πολύ νεαρή ηλικία, όταν ένα άτομο δεν μπορεί</p>

¹⁵ Ορισμός παρεχόμενος από: Ghattas, D. C. (2019). *PROTECTING INTERSEX PEOPLE IN EUROPE: A TOOLKIT FOR LAW AND POLICYMAKERS*, ILGA Europe & OII Europe, σ. 13-14. Ανακτήθηκε από:

https://oieurope.org/wp-content/uploads/2019/05/Protecting_intersex_in_Europe_toolkit.pdf

¹⁶ Ορισμός παρεχόμενος από: TGEU (2016). *Glossary*. Ανακτήθηκε από: <https://tgeu.org/glossary/>

¹⁷ Ορισμός παρεχόμενος από: TGEU (2016). *Glossary*. Ανακτήθηκε από: <https://tgeu.org/glossary/>

¹⁸ Ορισμός παρεχόμενος από: ILGA Europe (2015). *Glossary*. Ανακτήθηκε από: https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/glossary_october_2015_edition.pdf

		να μιλήσει υπερασπιζόμενο τον εαυτό του ή να δώσει - ή να αρνηθεί - τη συγκατάθεσή του». ¹⁹
14	Ταυτότητα φύλου.	«Ταυτότητα φύλου είναι η εσωτερική αίσθηση που έχει ένα άτομο για το φύλο του. Για τα τρανς άτομα, η εσωτερική αίσθηση που έχουν για την ταυτότητα φύλου τους δεν ταιριάζει με το βιολογικό φύλο το οποίο τους έχει εκχωρηθεί κατά τη γέννησή τους. Τα περισσότερα άτομα έχουν ταυτότητα φύλου άνδρα ή γυναίκας (ή αγοριού ή κοριτσιού), αλλά για κάποιους ανθρώπους η ταυτότητά τους δεν ταιριάζει επακριβώς σε μία από αυτές τις δύο επιλογές. Σε αντίθεση με την έκφραση φύλου, η ταυτότητα φύλου δεν είναι ορατή στους άλλους». ²⁰
15	Τρανς/Διεμφυλικός-ή	Πρόκειται για έναν όρο ομπρέλα, που περιλαμβάνει τους ανθρώπους η ταυτότητα φύλου των οποίων διαφέρει από το φύλο που τους αποδόθηκε κατά τη γέννηση. Ο όρος περιλαμβάνει διάφορες ταυτότητες φύλου, όπως τρανς άνδρας ή γυναίκα, non-binary (εκτός διπόλου), agender (άφυλο), genderqueer, genderfluid (ρευστού φύλου), κ.λπ. ²¹
16	Τρανσφοβία	«Η τρανσφοβία είναι μια μήτρα πολιτιστικών και προσωπικών πεποιθήσεων, απόψεων, στάσεων και επιθετικών συμπεριφορών που βασίζονται στην προκατάληψη, την απέχθεια, τον φόβο ή/και το μίσος που στρέφεται εναντίον ατόμων ή ομάδων που δεν συμμορφώνονται ή που παραβιάζουν τις κοινωνικές προσδοκίες και τους κανόνες ως προς το φύλο. Η τρανσφοβία επηρεάζει ιδιαίτερα τα άτομα η έμφυλη ταυτότητα ή έκφραση των οποίων διαφέρει από τον έμφυλο ρόλο που τους έχει εκχωρηθεί κατά τη γέννησή τους και εκδηλώνεται με διάφορους τρόπους, π.χ. με άμεση σωματική βία, με τρανσφοβικό λόγο και προσβλητική κάλυψη από τα μέσα με τρόπο που προάγει τις διακρίσεις αλλά και με κοινωνικό αποκλεισμό. Η τρανσφοβία περιλαμβάνει επίσης θεσμοθετημένες μορφές διακρίσεων όπως είναι η ποινικοποίηση, η παθολογικοποίηση ή ο στιγματισμός όσων δεν συμμορφώνονται με τη θεωρούμενη νόρμα έμφυλων ταυτοτήτων και εκφράσεων». ²²
17	(Φυλο)Μετάβαση	Η (φυλο)μετάβαση είναι η «χρονική περίοδος κατά την οποία τα άτομα αλλάζουν από τον έμφυλο ρόλο που σχετίζεται με το εκχωρημένο κατά τη γέννησή τους βιολογικό φύλο σε έναν διαφορετικό έμφυλο ρόλο. Για πολλούς ανθρώπους, αυτό συνεπάγεται να μάθουν πώς να ζουν κοινωνικά μέσα «στον άλλο» έμφυλο ρόλο· για άλλους/-ες αυτό σημαίνει την εύρεση ενός έμφυλου ρόλου και έκφρασης στα οποία νιώθουν πιο άνετα. Η μετάβαση μπορεί ή όχι να περιλαμβάνει αλλαγή του σώματος επί το θηλυκότερο ή αρρενωπότερο μέσω ορμονών ή άλλων ιατρικών

¹⁹ Ορισμός παρεχόμενος από: Child Rights International Network (CRIN). "Bodily integrity". Ανακτήθηκε από: <https://home.crin.org/issues/bodily-integrity>

²⁰ Ορισμός που βασίζεται σε TGEU (2016). *Glossary*. Ανακτήθηκε από: <https://tgeu.org/glossary/>

²¹ Ορισμός παρεχόμενος από: TGEU (2016). *Glossary*. Ανακτήθηκε από: <https://tgeu.org/glossary/>

²² Ορισμός παρεχόμενος από: TGEU (2016). *Glossary*. Ανακτήθηκε από: <https://tgeu.org/glossary/>

		<p>διαδικασιών. Η φύση και η διάρκεια της μετάβασης ποικίλλει ανάλογα με το άτομο».²³</p> <p>«Η μετάβαση περιλαμβάνει μερικά ή όλα από τα ακόλουθα βήματα σε προσωπικό, ιατρικό και νομικό επίπεδο: ανακοίνωση στην οικογένεια, τους φίλους και τους συναδέλφους· χρήση διαφορετικού ονόματος και νέων ανωνυμιών· διαφορετικό ντύσιμο· αλλαγή του ονόματος ή/και του φύλου στα νομικά έγγραφα· ορμονική θεραπεία και πιθανόν (αν και όχι πάντα) έναν ή περισσότερους τύπους χειρουργικής επέμβασης. Τα ακριβή βήματα που εμπλέκονται στη μετάβαση διαφοροποιούνται από άτομο σε άτομο».²⁴</p>
18	Χαρακτηριστικά φύλου / Παραλλαγές χαρακτηριστικών φύλου	<p>«Τα χαρακτηριστικά φύλου είναι ένας όρος που αναφέρεται στα πρωτογενή χαρακτηριστικά του βιολογικού φύλου ενός ατόμου, όπως: χρωμοσώματα, ανατομία, ορμονικό προφίλ και αναπαραγωγικά όργανα, ή στα δευτερογενή χαρακτηριστικά φύλου, που γίνονται εμφανή κατά την εφηβεία, όπως τα στήθη, η τριχοφυΐα του προσώπου και της ήβης, το μήλο του Αδάμ, η μυϊκή μάζα, το ανάστημα και η κατανομή του λίπους. Ο όρος «παραλλαγές (ή ποικιλομορφία) χαρακτηριστικών φύλου», επομένως, θεωρείται από πολλούς ακτιβιστές ως πιο ακριβής από τον όρο «ίντερσεξ κατάσταση» («intersex status», διαφυλικότητα), καθώς αναφέρεται σε ένα φάσμα πιθανών χαρακτηριστικών και όχι σε μια ενιαία, ομοιογενή κατάσταση ή εμπειρία του ίντερσεξ βιώματος».²⁵</p>

²³ Ορισμός παρεχόμενος από: WPATH (2011). Standards of Care for the Health of Transsexual, Transgender, and Gender Nonconforming People, 7th Edition. Ανακτήθηκε από:

<https://www.wpath.org/media/cms/Documents/SOC%20v7/Standards%20of%20Care%20V7%20-%2020211%20WPATH.pdf? t=1605186324>

²⁴ Ορισμός παρεχόμενος από: TGEU (2016). Glossary. Ανακτήθηκε από: <https://tgeu.org/glossary/>

²⁵ Ορισμός παρεχόμενος από: IGLYO, OII Europe & EPA (2018). Υποστηρίζοντας το ίντερσεξ παιδιά σας, σ. 32. Ανακτήθηκε από: <https://oiieurope.org/wp-content/uploads/2018/10/Parents Toolkit Intersex GRK ES WEB.pdf>

4.2 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 2: Μελέτες περιπτώσεων

1η περίπτωση:

Ο/η Τ. και ο/η Σ. έγιναν πρόσφατα γονείς ενός παιδιού που αναγνωρίστηκε ως ίντερσεξ άτομο αμέσως μετά τη γέννησή του. Μια ομάδα γιατρών τούς ενημέρωσε ότι το παιδί τους είχε κάποιες «ιδιαιτερότητες» - όπως είπαν, χωρίς να παράσχουν περισσότερες πληροφορίες - αλλά θα τις «διόρθωναν» αμέσως. Αργότερα, ενημέρωσαν τους γονείς ότι προχώρησαν σε μια σειρά «αναγκαίων» - όπως ισχυρίστηκαν - ιατρικών πράξεων (χειρουργικές επεμβάσεις), προκειμένου να «διορθώσουν» το φύλο του παιδιού και να κρατήσουν το θηλυκό φύλο που ήταν το «επικρατέστερο», όπως πρόσθεσαν.

2η περίπτωση:

Ο/η Μ και ο/η Ν. έγιναν πρόσφατα γονείς ενός παιδιού που αναγνωρίστηκε ως ίντερσεξ άτομο αμέσως μετά τη γέννησή του. Οι γιατροί πρότειναν στους γονείς να συγκατατεθούν, προκειμένου να πραγματοποιήσουν μια σειρά ιατρικών πράξεων στο παιδί, έτσι ώστε το τελευταίο να έχει «ένα μόνο και σαφώς καθορισμένο φύλο» όπως δήλωσαν. Οι γονείς δίστασαν να πάρουν μια απόφαση, αλλά οι γιατροί επέμειναν εξηγώντας τους ότι δεν έχουν άλλη επιλογή, καθώς το παιδί πρέπει σύντομα να εγγραφεί στο ληξιαρχείο ως «άρρεν» ή «θήλυ». Τελικά, οι γονείς έδωσαν τη συγκατάθεσή τους.

3η περίπτωση:

Η Κ. είναι ένα ίντερσεξ άτομο. Όταν γεννήθηκε, οι γονείς της, επέτρεψαν στους γιατρούς να πραγματοποιήσουν μια σειρά από ιατρικές πράξεις σε αυτήν, έτσι ώστε να «γίνει άντρας». Ανατράφηκε ως αγόρι, αλλά όταν έγινε έφηβη, συνειδητοποίησε ότι είναι μια νεαρή γυναίκα. Όταν συνέβη αυτό, τροποποίησε την έκφραση του φύλου της σύμφωνα με την ταυτότητα του φύλου της. Αλλά το προσωπικό του σχολείου της εξαγριώθηκε, συνέχισαν να χρησιμοποιούν το παλιό, αρσενικό όνομα και ανωνυμίες αρσενικού γένους όταν την προσφωνούσαν ή αναφέρονταν σε αυτή - παρά το γεγονός ότι τους είχε ζητήσει να χρησιμοποιούν όνομα και ανωνυμίες θηλυκού γένους - και την προειδοποίησαν ότι θα αποβληθεί «εάν δεν άρχιζε να ντύνεται ανάλογα με το φύλο της» ενώ την κάλεσαν «να σταματήσει να μπερδεύει τους/τις άλλους-ες μαθητές-τριες με τη συμπεριφορά της».

4η περίπτωση:

Κατά τη διάρκεια μιας πολιτικής συζήτησης σχετικά με μια νομική μεταρρύθμιση για τα δικαιώματα των ασθενών, ένας/μια βουλευτής ισχυρίστηκε ότι τα ίντερσεξ άτομα είναι «ανωμαλίες της φύσης» και ότι «δεν θα έπρεπε να επιτρέπεται να έρχονται στη ζωή». Πρότεινε επίσης τα χρήματα των φορολογούμενων να μη «σπαταλούνται» για την ιατρική περίθαλψη των ίντερσεξ ατόμων. Όταν κάποιοι-ες άλλοι-ες βουλευτές διαμαρτυρήθηκαν για αυτούς τους ισχυρισμούς, ο/η βουλευτής υποστήριξε ότι έχει το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης και ότι μπορούν «να πάρουν αυτούς τους υπανθρώπους στα σπίτια τους, εάν το επιθυμούν».

5η περίπτωση:

Ο/η/το Γ. είναι ένα ίντερσεξ άτομο που είναι άνεργο. Επισκέφτηκε την υπηρεσία προώθησης στην απασχόληση, για να υποβάλει αίτηση, προκειμένου να λάβει επίδομα ανεργίας. Ζητήθηκε από τον/την/το Γ να συμπληρώσει μια σειρά από έγγραφα, τα οποία περιλάμβαναν ένα πεδίο φύλου με μόνο δύο επιλογές: «άρρεν» ή «θήλυ». Στη συνέχεια, ο/η/το Γ είπε στο μέλος του προσωπικού ότι είναι ίντερσεξ άτομο που δεν αυτοπροσδιορίζεται ως άνδρας ή γυναίκα και ότι θα ήθελε να μάθει εάν υπάρχει μια τρίτη/διαφορετική επιλογή σε αυτό πεδίο. Το μέλος του προσωπικού απάντησε ότι «δεν τον/την ενδιέφερε αν ο/η/το Γ ήταν ιντερ-κάτι», «δεν είχε χρόνο για τις ανοησίες τού/τής Γ» και ζήτησε από τον/την/το Γ να «συμπληρώσει τα έγγραφα ως έχουν, αλλιώς να φύγει». Ο/η/το Γ αναστατώθηκε πολύ με αυτήν την απάντηση και έφυγε χωρίς να υποβάλει αίτηση.

6η περίπτωση:

Ο/η Π. είναι ένας/μία πολύ ενεργός-ή ακτιβιστής-ίστρια για τα δικαιώματα των ίντερσεξ ατόμων και πολύ γνωστός(-ή) στον χώρο της κοινωνίας των πολιτών. Ο/η Π χρησιμοποιεί κυρίως τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης για να υπερασπιστεί τα ανθρώπινα δικαιώματα των ίντερσεξ ατόμων και έχει καταφέρει να προσελκύσει την προσοχή πολλών χρηστών των μέσων κοινωνικής δικτύωσης. Μια μέρα, ένας/μία άγνωστος-η χρήστης-στρια έστειλε ένα μήνυμα στον/την Π λέγοντας ότι ο/η Π είναι «έκτρωμα της φύσης» που «διαδίδει ανώμαλες και αφύσικες καταστάσεις». Ο χρήστης πρόσθεσε ότι, «από τώρα και στο εξής», ο/η Π. «πρέπει πάντα να κοιτάζει πίσω του/της όταν περπατά».

4.3 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 3: Κατευθυντήριες γραμμές

Βασικές κατευθυντήριες γραμμές για επαγγελματίες ή/και υπηρεσίες / τμήματα υποστήριξης:

- ✓ Χρησιμοποιείτε κατάλληλη γλώσσα, επομένως όχι κακοποιητική ή γλώσσα που προωθεί τις διακρίσεις, αλλά συμπεριληπτική γλώσσα.
- ✓ Να συμπεριλαμβάνετε πάντα μια τρίτη επιλογή για το πεδίο του φύλου σε όλα τα έγγραφα εργασίας σας.
- ✓ Ποτέ μην κάνετε ερωτήσεις απλώς και μόνο για να ικανοποιήσετε την περιέργειά σας.
- ✓ Να αντιμετωπίζετε τα ίντερσεξ άτομα με ενσυναίσθηση, διακριτικότητα και σεβασμό απέναντι στην προσωπική τους ιστορία και τις προκλήσεις που πιθανόν έχουν αντιμετωπίσει.
- ✓ Να χρησιμοποιείτε πάντα το όνομα και την ανωνυμία που το ίντερσεξ άτομο χρησιμοποιεί για τον εαυτό του.
- ✓ Να συμπεριλαμβάνετε το "I" (δηλώνει το ίντερσεξ), όταν αναφέρεστε σε ΛΟΑΤ άτομα.
- ✓ Εξοικειωθείτε με τους διαθέσιμους φορείς που επικεντρώνονται στα ίντερσεξ άτομα ειδικά ή στα ΛΟΑΤΚΙ άτομα γενικά, στα ανθρώπινα δικαιώματα ή/και στην προώθηση της ισότητας καθώς και τους οργανισμούς που παρέχουν υποστηρικτικές υπηρεσίες (και) σε ίντερσεξ άτομα, προκειμένου να μπορείτε να τα παραπέμψετε σύμφωνα με τις διαγνωσμένες ανάγκες τους.
- ✓ Διαδώστε το μήνυμα μέσω του ιστότοπού σας, των λογαριασμών κοινωνικών μέσων, κ.λπ. ότι ο οργανισμός / το ίδρυμα / η υπηρεσία σας δεν κάνει διακρίσεις λόγω χαρακτηριστικών φύλου ούτε ανέχεται τέτοιες συμπεριφορές και στάσεις.
- ✓ Ζητήστε την υποστήριξη οργανισμών και ακτιβιστών-στριών που επικεντρώνονται σε θέματα ίντερσεξ ενδιαφέροντος, για να αποκτήσετε εκπαιδευτικό υλικό ή υλικό ευαισθητοποίησης, για να το μελετήσετε ή/και να οργανώσετε δραστηριότητες επιμόρφωσης και ευαισθητοποίησης για εσάς και τους/τις συναδέλφους σας κ.λπ.
- ✓ Δημιουργήστε και διατηρήστε ένα δίκτυο αλληλοπαραπομπών μαζί με άλλες οργανώσεις, φορείς, ιδρύματα κ.λπ. που υποστηρίζουν τα ίντερσεξ άτομα (π.χ. ΛΟΑΤΚΙ οργανώσεις ή οργανώσεις ίντερσεξ ατόμων, φορείς ισότητας κ.λπ.), προκειμένου να διευκολύνετε την πρόσβασή τους σε πρόσθετες υπηρεσίες υποστήριξης.
- ✓ Θυμηθείτε και τιμήστε την Ημέρα Ευαισθητοποίησης για τα Ίντερσεξ Άτομα (26 Οκτωβρίου) και την Ημέρα Μνήμης και Αλληλεγγύης για τα Ίντερσεξ Άτομα (8 Νοεμβρίου). Έστω και μία σχετική ανάρτηση υποστήριξης στους λογαριασμούς κοινωνικών μέσων ή την ιστοσελίδα σας αρκεί για να στείλει ένα θετικό μήνυμα.

4.4 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 4. Φόρμα αξιολόγησης

A/A	Επιμόρφωση	1 Διαφωνώ απόλυτα	2 Διαφωνώ	3 Αναποφάσιτος- η-ο	4 Συμφωνώ	5 Συμφωνώ απόλυτα
1	Οι στόχοι του εκπαιδευτικού εργαστηρίου που καθορίστηκαν κατά την εναρκτήρια συνεδρία έχουν επιτευχθεί.	1	2	3	4	5
2	Η επιμόρφωση ήταν διαδραστική και ενθάρρυνε τη συμμετοχή.	1	2	3	4	5
3	Χρησιμοποιήθηκαν ποικίλες εκπαιδευτικές τεχνικές.	1	2	3	4	5
4	Ήταν εύκολο να παρακολουθήσω τη διάρθρωση και το περιεχόμενο του εργαστηρίου.	1	2	3	4	5
5	Το εκπαιδευτικό υλικό (ενημερωτικά φυλλάδια) που μοιράστηκε ήταν χρήσιμο και σχετικό με τα θέματα που αναφέρθηκαν.	1	2	3	4	5
6	Η συνολική διάρκεια του εργαστηρίου ήταν επαρκής.	1	2	3	4	5
7	Ο χώρος που φιλοξένησε το εκπαιδευτικό εργαστήριο ήταν κατάλληλος.	1	2	3	4	5
8	Υπήρξε σωστός χειρισμός των πρακτικών ζητημάτων (π.χ. ηλεκτρονικός εξοπλισμός για παρουσιάσεις και προβολές, χαρτικά, υπηρεσίες τροφοδοσίας).	1	2	3	4	5
9	Ο/η εκπαιδευτής(-τρια)..... ήταν πολύ καλά καταρτισμένος-η. ²⁶	1	2	3	4	5

²⁶ Μια ξεχωριστή γραμμή για κάθε εμπλεκόμενο-η εκπαιδευτή-τρια. Εξαιρούνται οι επισκέπτες-τριες εμπειρογνώμονες ή τα ίντερσεξ άτομα που τυχόν ενεπλάκησαν στην επιμόρφωση (π.χ. για να μοιραστούν τις προσωπικές τους ιστορίες με τους/τις εκπαιδευόμενους/-ες).

10	Ο/η εκπαιδευτής-τρια..... είχε τη γνώση ή/και την εμπειρία για τα θέματα που εξετάστηκαν. ²⁷	1	2	3	4	5
Ανοιχτές ερωτήσεις		Η απάντησή σας:				
11	Βρήκατε κάτι που να σας είναι (πολύ) χρήσιμο; Αν ναι, τι; Εάν όχι, τι νομίζετε ότι θα ήταν χρήσιμο (αλλά δεν συμπεριλήφθηκε);					
12	Θεωρείτε ότι η ποιότητα των υπηρεσιών που παρέχετε στα έντερεξ άτομα θα βελτιωθεί, μετά από τη συμμετοχή σας σε αυτό το εκπαιδευτικό εργαστήριο; Αν ναι, με ποιον τρόπο; Αν όχι, γιατί;					
13	Τι θεωρείτε ότι πρέπει να γίνει για να βελτιωθεί το εκπαιδευτικό εργαστήριο, έτσι ώστε να γίνει πιο ενδιαφέρον ή/και χρήσιμο;					
14	Υπάρχουν άλλες τελικές παρατηρήσεις ή προτάσεις που θα θέλατε να κάνετε; Αν ναι, παρακαλώ, υποδείξτε τις.					

²⁷ Μια ξεχωριστή γραμμή για κάθε εμπλεκόμενο-η εκπαιδευτή-τρια. Εξαιρούνται οι επισκέπτες-τριες εμπειρογνώμονες ή τα έντερεξ άτομα που τυχόν ενεπλάκησαν στην επιμόρφωση (π.χ. για να μοιραστούν τις προσωπικές τους ιστορίες με τους/τις εκπαιδευόμενους-ες).

ISBN: 978-618-81828-4-4